

Lexicon

- Accres
- Activa
- Administratieve organisatie
- Afschrijven
- Algemene reserve
- Algemene uitkering
- Allocatiefunctie
- Autorisatie
- Balans
- Balansmutaties
- Baten
- Begroting
- Begrotingswijzigingen
- Belasting
- Beleidsveld (- niveau)
- Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV)
- Bespaarde rente
- Bestuursrapportage
- Boekwaarde
- Budget (budgetneutraal, budgetoverheveling, budgetrecht)
- Categoriale indeling
- Commissie BBV
- Decentralisatie-uitkering
- Decembercirculaire
- Dekking
- Doelmatigheid
- Doeltreffendheid
- Effectiviteit
- Efficiency
- Eigen vermogen
- EMU-saldo
- FIDO: financiering decentrale overheden
- Financieel evenwicht
- Financiële positie
- Financiële ruimte
- Financiële verordening
- Financiering (paragraaf)
- Financieringsfunctie of Treasuryfunctie
- Flexibiliteit van de begroting
- Functionele indeling
- Gemeentefonds
- Grondbeleid (paragraaf)
- Grondexploitatie

- Heffingen
- HOF: houdbare overheidsfinanciën
- Incidentele lasten / baten
- Indemniteitsprocedure
- Indicator
- Integrale afweging / verantwoording
- Integratie-uitkering
- Investering (met economisch / maatschappelijk nut)
- Investeringsplafond
- IV-3
- Kadernota
- Kasgeldlimiet
- Kasstroonlimiet
- Krediet
- Lasten
- Leges
- Liquide middelen
- Liquiditeit
- Lokale heffingen (paragraaf)
- Meerjarenraming
- Meicirculaire
- Netto contante waarde
- Nettoschuldquote
- Nominale waarde
- Omslagrente
- Onderhoud kapitaalgoederen (paragraaf)
- Planning & Control-cyclus (P&C-cyclus)
- P&C-kalender
- Paragraaf
- Passiva
- Planexploitatie
- Preventief toezicht
- Product (- niveau)
- Programma (- niveau)
- Programmabegroting
- Rechten
- Renterisiconorm
- Repressie toezicht
- Reserve
- Retributie
- Revolverend fonds
- Risicoparagraaf / Risicobeheersing
- Saldireserve
- Schatkistbankieren en schatkistlimiet
- Septembercirculaire

- SMART
- Solvabiliteit
- Specifieke uitkering
- Stille reserve
- Structureel sluitende begroting
- Suppletoire begroting
- Toezicht
- Treasuryfunctie
- Verbonden partijen (paragraaf)
- Verordening 212
- Verordening 213a
- Vervangingsinvestering
- Verzameexploitatie
- Vrije ruimte
- W-vragen
- Weerstandscapaciteit
- Wet houdbare overheidsfinanciën

Accres

Het Gemeentefonds is, via een afgesproken normeringssystematiek gekoppeld aan de gecorrigeerde rijksuitgaven. Als het rijk meer uitgeeft, gaat het Gemeentefonds ook omhoog (en omgekeerd). Deze groei (die dus ook negatief kan uitvallen) wordt het 'accres' genoemd. De eindafrekening van het accres vindt plaats op basis van de rekeningcijfers van het rijk.

Het Rijk doet ieder jaar onderzoek naar het systeem van verdeling van het gemeentefonds. De uitkomsten van dit onderzoek staan in het Periodiek Onderhoudsrapport (POR). Dit rapport is een bijlage bij de begroting van het gemeentefonds.

Activa

De activa zijn de bezittingen van de gemeente. Het gaat om alle zaken die in geld zijn of kunnen worden uitgedrukt, zoals geld, waardepapieren en investeringen*. Volgens het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV)* moeten alle activa op de balans* in de jaarrekening* inzichtelijk gemaakt worden. Bij de activa moet onderscheid worden gemaakt naar twee hoofdcategorieën:

1. Vaste activa
Voor lange(re) tijd vastgelegde vermogensbestanddelen in duurzame productiemiddelen die niet op korte termijn in liquide middelen* zijn om te zetten. Zoals grond, gebouwen, machines, verstrekte langlopende leningen en deelnemingen.
2. Vlottende activa
Voor korte tijd vastgelegde vermogensbestanddelen die op korte termijn in liquide middelen zijn om te zetten. Zoals voorraden, onderhanden werk, vooruitbetalingen, verstrekte kasgeldleningen en vlot verhandelbare effecten.

Volgens het BBV moeten beide hoofdcategorieën op de balans weer nader worden onderverdeeld in een aantal categorieën. De voorgeschreven opzet van de balans voor de activa is hierna opgenomen. Voor een volledige toelichting verwijzen wij u naar de toelichting op BBV (www.commissiebbv.nl). In de volgende tabel hebben wij daartoe als hulpmiddel steeds een verwijzing naar het artikelnummer uit BBV opgenomen.

In de toelichting op de balans moeten onder de materiële vaste activa afzonderlijk opgenomen worden (BBV artikel 52, lid 1):

- a. gronden en terreinen;
- b. woonruimten;
- c. bedrijfsgebouwen;
- d. grond-, weg- en waterbouwkundige werken;
- e. vervoermiddelen;
- f. machines, apparaten en installaties;
- g. overige materiële vaste activa.

In de toelichting op de balans wordt het verloop van de activa, als bedoeld in het eerste lid, gedurende het begrotingsjaar, in een sluitend overzicht weergegeven. Daaruit blijken, voor zover van toepassing (BBV artikel 52, lid 2):

- a. de boekwaarde aan het begin van het begrotingsjaar;

- b. de investeringen of desinvesteringen;
- c. de afschrijvingen;
- d. bijdragen van derden direct gerelateerd aan een actief;
- e. afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen;
- f. de boekwaarde aan het eind van het begrotingsjaar.

Administratieve organisatie

De Administratieve Organisatie (AO), omvat het systematisch verzamelen, vastleggen en verwerken van gegevens ten behoeve van het verstrekken van informatie ten behoeve van het besturen en doen functioneren van een organisatie en ten behoeve van de verantwoording die daarover moet worden afgelegd. Het gaat dus met andere woorden om het aandragen van hulpmiddelen om het besturen en beheersen van de organisatie te verbeteren ('de werkprocessen').

Afschrijven

Zie toelichting bij 'investering'.

Algemene reserve

Binnen de reserves wordt onderscheid gemaakt naar de algemene reserve (verplicht (artikel 43 Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV*))) en bestemmingsreserves*. De algemene reserve heeft een algemeen karakter en is vrij aanwendbaar. Voor het gebruik van de algemene reserve is, zoals voor alle reserves, altijd een expliciet raadsbesluit vereist.

De algemene reserve is het vrij besteedbare eigen vermogen van de gemeente. Deze reserve heeft als belangrijkste functie het vormen van een buffer voor financiële tegenvallers. Tekorten en overschotten op de jaarrekening* komen ten laste respectievelijk ten gunste van de algemene reserve. De minimale omvang van de algemene reserve wordt mede bepaald aan de hand van het benodigde weerstandsvermogen* van de gemeente. De provincie toetst of de algemene reserve het gewenste niveau heeft. Tot de algemene reserves worden ook de reserve grondexploitatie en de reserve sociaal domein gerekend. Ook deze reserves vormen een buffer voor financiële tegenvallers voor genoemde beleidsterreinen.

Algemene uitkering

Zie Gemeentefonds.

Allocatiefunctie

Eén van de functies van de begroting* is de allocatiefunctie. Andere termen voor deze functie zijn keuzefunctie of afweegfunctie. Hiermee wordt de toedeling van de beschikbare middelen aan de diverse beleidsdoelen bedoeld. Met de vaststelling van de begroting door de gemeenteraad zijn de middelen gealloceerd. Dat houdt in dat de raad ervoor kiest de middelen te besteden voor het realiseren van de doelen, zoals die in de begroting zijn genoemd. De keuzes die de raad maakt bij de begroting zijn een uitwerking van keuzes die hem zijn voorgelegd bij de kadernota*. De werkwijze is dat het bestaande beleid jaarlijks als 'gegeven' wordt beschouwd. De te maken keuzes betreffen het afbouwen of wijzigen van bestaand beleid en het opvoeren van nieuw beleid. De financiële ruimte* en de flexibiliteit* van het bestaand beleid bepalen de ruimte voor nieuw beleid. De raad kan het college verzoeken in de kadernota diverse keuzemogelijkheden voor te leggen.

Autorisatie

De wet bepaalt dat het college ten laste van de gemeente slechts uitgaven kan doen tot de bedragen die hiervoor op de begroting zijn gebracht (artikel 189 gemeentewet). Dit voorschrift vormt de kern van het budgetrecht van de raad. Met het vaststellen van de begroting* geeft de raad het college toestemming (of machtiging (autorisatie)) tot het doen van uitgaven. Autoriseren kan op diverse niveaus gebeuren. In de begroting van Haarlem worden drie niveaus van baten en lasten onderscheiden:

- programma*
- beleidsveld*
- producten

In Haarlem autoriseert de gemeenteraad op beleidsveldniveau. Dat betekent dat voor wijzigingen van doelen en prestaties van een beleidsveld of voor extra uitgaven voor de uitvoering van het beleidsveld, altijd vooraf een door de raad vastgestelde begrotingswijziging* nodig is.

Balans

De balans geeft de stand van zaken voor wat betreft de omvang en de samenstelling van het vermogen. De balans is een onderdeel van de jaarrekening*. De balans bestaat uit twee zijden die altijd met elkaar in evenwicht zijn. Op de linkerzijde van de balans staan de bezittingen (de activa*), op de rechterzijde het vermogen (de passiva*).

In het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV)* is gedetailleerd voorgeschreven hoe de balans van de gemeente eruit moet zien. Hieronder hebben wij deze voorgeschreven balans opgenomen. Voor een volledige toelichting verwijzen wij u naar de toelichting op het BBV (www.commissiebbv.nl). In de volgende tabel hebben wij daartoe als hulpmiddel steeds een verwijzing naar het artikelnummer uit BBV opgenomen.

In artikel 51 tot en met 57 is voorgeschreven wat er in de toelichting op de balans moet worden opgenomen.

Buiten de balansstelling wordt het bedrag aan borgstellingen of garantstellingen aan natuurlijke en rechtspersonen opgenomen (artikel 50 BBV).

Balansmutaties

Balansmutaties betreffen wijzigingen op de balans*. Voor de balans in de jaarrekening* is in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV)* voorgeschreven dat naast de omschrijving van de activa* en de passiva*, zowel aan de actiefzijde als aan de passiefzijde twee cijferkolommen zijn opgenomen, met:

- de bedragen van de activa respectievelijk de passiva op 31 december van het rekeningjaar;
- de bedragen van de activa respectievelijk de passiva op 31 december van het daaraan voorafgaande jaar.

Door deze opzet van de balans is in één oogopslag te zien welke mutaties zich in het betreffende rekeningjaar hebben voorgedaan.

De accountant* controleert onder meer of de balansmutaties een getrouw beeld geven en rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Begroting

De begroting is het integrale kader waarin alle te verwachten baten* en lasten* voor een bepaald kalenderjaar zijn gekoppeld aan te realiseren doelen en daarvoor te realiseren prestaties. De begroting vormt tevens de basis voor de verantwoording*. Begroting en jaarstukken* moeten daarom identiek zijn van indeling.

De begroting is het centrale instrument voor het realiseren van het budgetrecht* van de raad. Dat recht houdt in dat de raad de eigenaar is van de middelen en vanuit die positie het college machtigt om over budgetten* te beschikken. Het college mag slechts uitgaven doen en inkomsten realiseren tot de bedragen die door de raad bij de begroting heeft vastgesteld.

De begroting heeft samengevat de volgende functies:

- Autorisatiefunctie*: de raad machtigt het college tot het doen van uitgaven en realiseren van inkomsten;
- Allocatiefunctie*: de raad kiest met welke middelen welke doelen zullen worden nagestreefd;
- Beheersfunctie: in de begroting wordt de basis gelegd voor een rechtmatig, doelmatig en doeltreffend beheer;
- Verantwoordingsfunctie: op basis van de begroting legt het college verantwoording af over de realisatie van doelen, prestaties en middelen.

In de Gemeentewet zijn de volgende artikelen opgenomen over de rol van de raad bij de begroting:

Artikel 189

1. Voor alle taken en activiteiten brengt de raad jaarlijks op de begroting de bedragen die hij daarvoor beschikbaar stelt, alsmede de financiële middelen die hij naar verwachting kan aanwenden.
2. De raad ziet erop toe dat de begroting in evenwicht is. Hiervan kan hij afwijken indien aannemelijk is dat het evenwicht in de begroting in de eerstvolgende jaren tot stand zal worden gebracht.
3. Behoudens het in de artikelen 208 en 209 kunnen ten laste van de gemeente slechts lasten en daarmee overeenstemmende balansmutaties* worden genomen tot de bedragen die hiervoor op de begroting zijn gebracht.
4. Het begrotingsjaar is het kalenderjaar.

Artikel 190

1. Het college biedt jaarlijks, tijdig voor de in artikel 191, eerste lid, bedoelde vaststelling, de raad een ontwerp aan voor de begroting met toelichting van de gemeente en een meerjarenraming* met toelichting voor ten minste drie op het begrotingsjaar volgende jaren.
2. De ontwerp-begroting en de overige in het eerste lid bedoelde stukken liggen, zodra zij aan de raad zijn aangeboden, voor een ieder ter inzage en zijn algemeen verkrijgbaar. Van de terinzagelegging en de verkrijgbaarstelling wordt openbaar kennis gegeven.
3. De raad beraadslaat over de ontwerp-begroting niet eerder dan twee weken na de openbare kennisgeving.

Artikel 191

1. De raad stelt de begroting vast in het jaar voorafgaande aan dat waarvoor zij dient.
2. Het college zendt de door de raad vastgestelde begroting vergezeld van de in artikel 190, eerste lid, bedoelde stukken, binnen twee weken na de vaststelling, doch in ieder geval vóór 15 november van het jaar voorafgaande aan dat waarvoor de begroting dient, aan gedeputeerde staten.

Aan de inhoud en opzet van de begroting worden door de wetgever eisen gesteld. Dit is gebeurd in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV)*. Uitgangspunt van BBV is in de eerste plaats dat de begroting en jaarstukken* voldoen aan de informatiebehoefte van de gemeenteraad. De waarborging van de informatiebehoefte van de gemeenteraad staat voorop, omdat het budgetrecht één van de belangrijkste rechten van de gemeenteraad is.

De begroting bestaat op basis van het BBV tenminste uit:

- beleidsbegroting
 - programmaplan*;
 - paragrafen*;
- financiële begroting
 - overzicht van baten en lasten en de toelichting;
 - de uiteenzetting van de financiële positie* en de toelichting.

De invulling van de afzonderlijke elementen van de begroting kan de raad voor een deel zelf bepalen. In de toelichting op BBV wordt hierover onder meer gesteld:

'In een duaal stelsel zijn de raad en het college gediend met een inrichting van de begroting en jaarstukken, die zo veel mogelijk is toegesneden op de eigen situatie en wensen. Door de raad gekozen programma's zullen de indeling van de begroting en jaarstukken bepalen. (...) Om voor een aantal aspecten toch de benodigde transparantie te verkrijgen (...) worden gemeenten verplicht een zevental paragrafen in de begroting en jaarstukken op te nemen waarin de beleidsuitgangspunten van het desbetreffende onderwerp worden uitgewerkt.' (toelichting bij BBV, 17 januari 2003, blz 32).

De bruikbaarheid van de begroting als sturingsinstrument wordt bepaald door de mate waarin wordt voldaan aan de eisen van BBV én de mate waarin invulling wordt gegeven aan de door de gemeenteraad geformuleerde eisen en wensen.

Begrotingswijzigingen

Een begrotingswijziging is een aanpassing van de begroting* tijdens het begrotingsjaar. Net zoals alleen de raad de begroting kan vaststellen kan ook de raad alleen de begroting wijzigen.

De Haarlemse begroting is ingedeeld naar programma's met een nadere onderverdeling in beleidsvelden en producten. In Haarlem autoriseert de raad met het vaststellen van de begroting de totale lasten en de totale baten per beleidsveld. Dat betekent dat voor wijzigingen van het doel van een beleidsveld of voor extra uitgaven (ook al zijn er extra inkomsten!) voor de uitvoering van het beleidsveld, altijd vooraf een door de raad vastgestelde begrotingswijziging nodig is. Na vaststelling van de begroting door de raad kan het college over de budgetten beschikken.

Belasting

Gemeenten kunnen op grond van de Gemeentewet eigen belastingen heffen. De mogelijkheid daartoe is wel beperkt. Gemeenten mogen alleen belastingen heffen die de wet uitdrukkelijk toestaat. Op dit moment biedt de Gemeentewet de mogelijkheid de volgende belastingen te heffen:

- onroerende zaakbelasting (artikel 220 en 221)
- baatbelasting (artikel 222)
- forensenbelasting (artikel 223)
- toeristenbelasting (artikel 224)
- parkeerbelasting (artikel 225)
- hondenbelasting (artikel 226)
- reclamebelasting (artikel 227)
- precariobelasting (artikel 228)
- Wet op de Bedrijfsinvesteringszones

Als een gemeente gebruik wil maken van de bevoegdheid een bepaalde belasting te heffen, moet dat worden vastgelegd in een gemeentelijke belastingverordening.

Naast belastingen kan de gemeente ook inkomsten genereren met rechten*. Belangrijkste verschil tussen deze twee is dat bij een belasting de belastingheffer geen direct aanwijsbare tegenprestatie hoeft te leveren. Bij rechten is dat wel nodig.

In de begroting* en het jaarverslag* is een paragraaf lokale heffingen* opgenomen, waarin zowel de belastingen als de heffingen worden beschreven.

Beleidsveld (-niveau)

De financiële informatie in de begroting* kent verscheidene detailniveaus. Er wordt onderscheid gemaakt naar:

- programma's*
- beleidsvelden*
- producten*

Een programma bestaat uit een aantal beleidsvelden die weer zijn onderverdeeld in producten. De raad stuurt op het niveau van de beleidsvelden, het college op het niveau van de producten.

Idealiter is er sprake van een logische relatie tussen de inhoud (de eerste twee w-vragen*: wat willen we bereiken, wat gaan we daarvoor doen) en de financiën (de derde w-vraag: wat gaat dat kosten).

Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (bbv)

Raad en College

Aan de opzet en inhoud van de begroting en jaarstukken van de gemeente worden door de wetgever eisen gesteld. Uitgangspunt van het BBV is in de eerste plaats dat de begroting en jaarstukken voldoen aan de informatiebehoefte van de gemeenteraad. De waarborging van de informatiebehoefte van de gemeenteraad staat voorop, omdat het budgetrecht één van de belangrijkste rechten van de gemeenteraad is. Toelichting bij de BBV meldt:

'Voor het stellen van kaders (allocatie en autorisatie) en voor het controleren is een goed inzicht van de gemeenteraad in de financiële positie essentieel. Dit kan in relatie tot het beleid en de activiteiten van de gemeente bekeken worden. Het college aan de andere kant heeft behoefte aan meer gedetailleerde informatie voor het uitvoeren van het beleid.' (toelichting bij BBV, 17 januari 2003, bladzijde 32).

Verder wordt in de toelichting op de BBV gesteld:

'In een duaal stelsel zijn de raad en het college gediend met een inrichting van de begroting en jaarstukken, die zo veel mogelijk is toegesneden op de eigen situatie en wensen. Door de raad gekozen programma's zullen de indeling van de begroting en jaarstukken bepalen. (...) Om voor een aantal aspecten toch de benodigde transparantie te verkrijgen (...) worden gemeenten verplicht een zevental paragrafen* in de begroting en jaarstukken op te nemen waarin de beleidsuitgangspunten van het desbetreffende onderwerp worden uitgewerkt.' (toelichting bij BBV, 17 januari 2003, blz 32).

De bruikbaarheid van de begroting als sturingsinstrument en de jaarstukken als verantwoordingsinstrument worden dus bepaald door de mate waarin wordt voldaan aan de eisen van BBV én de mate waarin invulling wordt gegeven aan de door de gemeenteraad geformuleerde eisen en wensen.

Informatiepiramide

Daarnaast wordt met BBV ook voorzien in de informatiebehoeften van anderen. De begroting en jaarstukken vervullen daarmee diverse functies voor diverse actoren. Geconstateerd wordt dat die behoeften zijn toegenomen. Het gaat hierbij om burgers en maatschappelijke organisaties, maar ook om de provincie als toezichthouder en externe partijen. In de toelichting wordt dit als volgt verwoord:

De toezichthouder (de provincie) baseert zich in eerste instantie op de begroting, zoals die is vastgesteld door de raad, maar kan ook behoefte hebben aan meer gedetailleerde informatie. Daarnaast is uniform gebaseerde informatie van belang voor de toezichthouder, voor het rijk, het CBS en voor gemeenten die zichzelf willen vergelijken met anderen (benchmarking).' (toelichting bij BBV, 17 januari 2003, bladzijde 32).

In feite is sprake van een informatiepiramide. De begroting die wordt vastgesteld door de gemeenteraad vormt de top van de piramide, de basis wordt gevormd door de informatie benodigd voor de uitvoering van de begroting (op de werkvloer). Tussen top en basis bevinden zich de productenraming voor het college en de informatie voor derden (ook wel IV3). Om deze informatiepiramide goed te bedienen is er gekozen voor het principe van iedere doelgroep zijn eigen informatie/documenten. Begroting en jaarstukken en diverse documenten die daarmee samenhangen gaan uit van dezelfde basisinformatie en totaalcijfers. Documenten zijn verschillend in het niveau van aggregatie, inhoud van toelichtingen en de gekozen invalshoek.

Commissie BBV

Landelijk is een commissie ingesteld (commissie BBV) die vragen en problemen van gebruikers met de BBV-voorschriften in behandeling neemt. Zo nodig adviseert de commissie de minister tot bijstelling van de BBV-voorschriften. Op de website van de commissie (www.commissiebbv.nl) zijn onder meer opgenomen:

- het BBV zelf en de toelichting daarop;
- achtergrondinformatie bij het BBV;
- nadere toelichting op de toepassing van het BBV in de vorm van Notities en Richtlijnen; vraag en antwoordrubriek: hierin zijn vragen van provincies en gemeenten over de toepassing van BBV-eisen voorzien van een antwoord van de commissie.

Bespaarde rente

Bespaarde rente is de rente die berekend wordt over het gedeelte van het eigen vermogen dat is aangewend ter financiering van investeringen. Bespaarde rente wordt in de begroting als last verantwoord, maar die last is geen uitgave, omdat de bespaarde rente wordt toegevoegd aan de reserves. Door deze werkwijze wordt de kostprijs van de producten niet beïnvloed door de wijze van financiering (met eigen of met vreemd vermogen). Bespaarde rente mag wel worden berekend over reserves (eigen vermogen) maar niet over voorzieningen (vreemd vermogen). De redenering is dat voorzieningen niet als financieringsbron kunnen dienen, omdat ze niet hoger mogen zijn dan in overeenstemming is met de risico's en de verplichtingen in verband waarmee ze zijn ingesteld.

Bestuursrapportage

De Bestuursrapportage is een tussentijdse rapportage waarmee het college de raad gedurende het jaar informeert over de verwachte realisatie van de begroting over het hele jaar. Het gaat hierbij om de voortgang van doelen en prestaties gerelateerd aan de financiële kaders in de begroting. In de rapportage die in het najaar verschijnt wordt ook gerapporteerd over de realisatie van voorgenomen investeringen en over de voortgang van grote projecten. Zo nodig wordt ook gerapporteerd over risico's en actuele onderwerpen zoals externe inhuur. Via de Bestuursrapportage kunnen voorstellen worden gedaan voor het bijstellen van ramingen en/of beleid. Het wijzigen van de ramingen leidt tot een suppletoire begroting*.

Boekwaarde

De boekwaarde is de waarde waartegen activa* en ook wel passiva* op de balans* zijn opgenomen. Voor veel balansposten is de boekwaarde ook de werkelijke waarde. Bijvoorbeeld een banktegoed van 100 euro is ook daadwerkelijk dat bedrag waard. Bij een aantal bezittingen kan de boekwaarde fors afwijken van de werkelijke waarde. Dit kan het geval zijn bij onder meer gebouwen of gronden. Gebouwen kunnen bijvoorbeeld nagenoeg zijn afgeschreven, maar wel een aanzienlijke waarde hebben. En gronden ten behoeve van een grondexploitatie* kunnen zijn aangekocht voor bedragen die (ver) boven de huidige marktwaarde ligt. Indien bezittingen meer waard zijn dan de boekwaarde is sprake van een stille reserve*, die niet op de balans tot uitdrukking komt. Bezittingen die minder waard zijn dan de boekwaarde moeten worden gewaardeerd tegen de (lagere) marktwaarde; dit heet afboeken.

Budget (budgetneutraal, budgetoverheveling, budgetrecht*)

Een budget is een hoeveelheid middelen (geld) met daaraan gekoppeld een opdracht. Bij een budget hoort een budgethouder, die verantwoordelijk is voor zowel de besteding van de middelen als het realiseren van de opdracht. Budgethouders kunnen het feitelijk beheer van budgetten doormandateren, maar dat verandert niets aan hun verantwoordelijkheid. De budgethouder is en blijft verantwoordelijk. Een en ander is vastgelegd in interne regels. In gemeenten zijn alle budgetten per definitie afgeleid van de begroting*. Andere budgetten zijn er dus niet. Het college krijgt na vaststelling van de begroting de beschikkingsbevoegdheid over de bedragen die door de raad zijn

vastgesteld en geeft deze door aan de ambtelijke organisatie, onverlet zijn eigen verantwoordelijkheid.

Budgetneutraal (budgettair neutraal)

Deze term wordt gehanteerd bij begrotingswijzigingen*. Een wijziging is budgettair neutraal als de gevolgen ervan per saldo* geen invloed hebben op het meerjarig financieel perspectief.

Budgetoverheveling

Hiervan wordt gesproken als een niet besteed gedeelte van een budget aan het eind van een jaar wordt toegevoegd aan de begroting van een volgend jaar. Budgetten kunnen uitsluitend worden besteed in het jaar, waarvoor ze zijn toegekend en waarvan de prestaties ook dat jaar worden verricht. Indien blijkt dat een prestatie niet meer in dat jaar gerealiseerd kan worden, bestaat de mogelijkheid het (restant)budget over te hevelen naar het volgende jaar, waarin de prestatie dan alsnog wordt uitgevoerd. Hiermee wordt voorkomen dat opnieuw budget moet worden aangevraagd. Deze budgetoverheveling valt onder het budgetrecht van de raad en vraagt daarom expliciete besluitvorming.

Uiteraard wordt niet beoogd om niet-bestede middelen zomaar over te hevelen. Voor budgetoverheveling hebben we daarom aan de volgende criteria getoetst:

- Er is een beleidsinhoudelijke noodzaak (onderbouwing) en er moet samenhang zijn tussen de middelen en werkzaamheden waarvoor overheveling wordt gevraagd.
- Uitvoering volgend jaar past binnen de werkplannen.
- De dotatie heeft uitsluitend betrekking op incidenteel beschikbaar gestelde budgetten c.q. incidenteel opgehoogde budgetten (deze passen niet altijd in een kalender-jaarschijf). Hiermee wordt voorkomen dat de activiteit niet kan worden voortgezet.
- Gevraagde budgetoverheveling moet materieel zijn; als ondergrens wordt hiervoor € 50.000 aangehouden.

Budgetrecht

Het recht om over middelen te beschikken. Het budgetrecht ligt in gemeenten bij de raad. Dit is verankerd in artikel 189 van de Gemeentewet: 'Voor alle taken en activiteiten brengt de raad jaarlijks op de begroting de bedragen die hij daarvoor beschikbaar stelt, alsmede de financiële middelen die hij naar verwachting kan aanwenden'. In hetzelfde wetsartikel is bepaald dat slechts uitgaven mogen worden gedaan tot de bedragen die op de begroting zijn gebracht. De essentie van het budgetrecht is dat de raad door middel van de vaststelling van de begroting het college machtigt tot uitvoering conform de begroting. De begroting is daarmee tevens de basis voor de bedrijfsvoering en de basis voor de verantwoording door middel van de jaarstukken.

Het college moet de raad in staat stellen om zijn budgetrecht goed te kunnen invullen. Het college dient daartoe bij de raad een ontwerp begroting en meerjarenraming in. Deze stukken moeten volgens het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV)* een zodanig inzicht geven dat een verantwoord oordeel kan worden gevormd over de financiële positie* en over de baten en lasten.

Categoriale indeling

De lasten* en de baten* in de begroting* en de jaarrekening* dienen op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV)* ingedeeld te worden naar categorieën. Dit is met name voorgeschreven met het oog op de vergelijkbaarheid van begrotingen en jaarrekeningen. De categoriale indeling is voorgeschreven als 'informatie voor derden' (IV-3)* en maakt formeel geen deel uit van de begroting, zoals die wordt vastgesteld door de raad.

Voor de gemeente maakt deze indeling het mogelijk raming en realisatie van specifieke kostensoorten tegen elkaar af te zetten en verschillen te analyseren. Een andere mogelijkheid die het de gemeente biedt is om vergelijkingen naar categorieën lasten en/of baten over meerdere jaren te maken.

De categoriale indeling biedt tevens de mogelijkheid begrotingen en jaarrekeningen voor gemeenten onderling vergelijkbaar te maken. Verder kan zo, door bijvoorbeeld het CBS, informatie gegenereerd worden over de uitgaven en inkomsten van gemeenten.

Commissie bbv

De commissie BBV heeft tot taak zorg te dragen voor een eenduidige uitvoering en toepassing van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV)*. De commissie heeft hiertoe het document 'uitgangspunten voor een gemodificeerd stelsel van baten en lasten*' opgesteld en beheert een 'vraag- en antwoordrubriek' op internet. Ook brengt de commissie notities uit waarin nadere richtlijnen worden gegeven voor de toepassing van het BBV. Recente notities zijn bijvoorbeeld die betreffende de toerekening van kosten van bestedingen in de openbare ruimte in grondexploitaties, de waardering van vastgoed en rente.

De genoemde notities zijn te downloaden van de website van de commissie BBV: www.commissiebbv.nl. Op die website is tevens het BBV zelf en de 'vraag- en antwoordrubriek' opgenomen. De aan de commissie gestelde vragen en de daarop gegeven antwoorden over de toepassing van BBV zijn hier in te zien.

Decentralisatie uitkering

Een decentralisatie-uitkering is bestemd om middelen via het gemeentefonds te verdelen op een manier die afwijkt van de bestaande verdeelsleutels van de algemene uitkering. Het is de bedoeling dat op termijn deze uitkering wordt overgeheveld naar de algemene uitkering. Het tijdstip waarop dit gebeurt hoeft, in tegenstelling tot een integratie uitkering, niet vooraf bekend te zijn. Qua omvang belangrijke decentralisatie uitkeringen zijn Maatschappelijke opvang en Vrouwenopvang.

Omdat decentralisatie uitkeringen deel uitmaken van de algemene uitkering geldt ook hier dat de gemeente bestedingsvrijheid heeft.

Decembercirculaire

Zie Gemeentefonds.

Dekking

Bij dekking gaat het om de vraag hoe de gemeente aan middelen komt om de begroting* sluitend te houden. Dat houdt in dat bij nieuwe initiatieven ook is aangegeven op welke wijze nieuwe lasten

door baten worden afgedekt. Een investering* leidt tot afschrijvingslasten, die bijvoorbeeld kunnen worden gedekt door een verhoging van de onroerende zaakbelasting (OZB). Het begrip 'dekking' wordt vaak verward met het begrip 'financiering'*. Bij financiering gaat het om de vraag hoe de gemeente aan zijn financiële middelen komt. Een investering kan bijvoorbeeld worden gefinancierd door een lening aan te trekken of door inzet van eigen financieringsmiddelen (reserves* en voorzieningen*).

Doelmatigheid

Doelmatigheid: de mate waarin de gewenste prestaties en de beoogde maatschappelijke effecten worden gerealiseerd met een zo beperkt mogelijke inzet van middelen. Deze doelmatigheid betreft het functioneren van de gemeente.

Het college wordt geacht in de programmabegroting* vast te leggen wat het gaat doen om de doelen van de gemeente te realiseren en wat dat mag kosten.

Zowel het college als de Rekenkamercommissie* hebben op grond van de Gemeentewet een taak in het onderzoeken van doelmatigheid (Gemeentewet artikel 213a, respectievelijk artikel 182). In de verordening 213a* is deze taak van het college meer geconcretiseerd.

Doeltreffendheid

Doeltreffendheid: de mate waarin benoemde prestaties en geformuleerde maatschappelijke effecten van het beleid daadwerkelijk worden gerealiseerd.

Bij het beoordelen van de doeltreffendheid gaat het om de vraag of er een oorzakelijk verband bestaat tussen wat de gemeente doet of presteert en wat de gemeente daarmee wil bereiken. Anders gezegd betreft het de vraag of datgene wat bedoeld wordt met het beleid, ook daadwerkelijk wordt gerealiseerd. Het college wordt geacht in de programmabegroting* zichtbaar te maken wat de doelen zijn en wat het in relatie tot die doelen wil bereiken. Daarmee wordt in de programmabegroting de basis gelegd voor een verantwoording over de doeltreffendheid in het kader van de jaarstukken*. Het behoort tot de rol van de raad zich daarover in het kader van de jaarstukken uit te spreken.

Zowel het college als de Rekenkamercommissie* hebben op grond van de Gemeentewet een taak in het onderzoeken van doeltreffendheid (Gemeentewet artikel 213a, respectievelijk artikel 182). In de verordening 213a* is deze taak van het college meer geconcretiseerd.

Effectiviteit

Met effectiviteit wordt hetzelfde bedoeld als met doeltreffendheid*: de mate waarin benoemde prestaties en geformuleerde maatschappelijke effecten van het beleid daadwerkelijk worden gerealiseerd.

Efficiency

Met efficiency wordt hetzelfde bedoeld als met doelmatigheid*: de mate waarin de gewenste prestaties en de beoogde maatschappelijke effecten worden gerealiseerd met een zo beperkt mogelijke inzet van middelen.

Eigen vermogen

Het eigen vermogen van de gemeente blijkt uit de balans* en betreft het saldo van de bezittingen en de schulden van de gemeente. Het bestaat uit de algemene reserve* en bestemmingsreserves*. Het eigen vermogen dient als buffer voor het opvangen van tegenvallers in de exploitatie (de jaarlijkse uitvoering van de begroting) en kan tevens een rol vervullen doordat de bespaarde rente* over het eigen vermogen als dekking* kan gelden voor lopende lasten*. Vanwege de bufferfunctie dient het eigen vermogen een bepaalde minimum omvang te hebben, die afhankelijk is van het risicoprofiel van de gemeente. De provincie (financieel toezichthouder* van gemeenten) ziet hierop toe.

Emu-saldo

Op grond van Europese regelgeving zijn er normen verankerd voor de hoogte van de overheidsschuld en de jaarlijkse groei van de overheidsschuld. Die normen raken ook de gemeenten, omdat de gemeentenschulden en financieringstekorten van gemeenten meetellen in de overheidsschuld van Nederland. Alle gemeenten samen krijgen een plafond voor het totale EMU-tekort van gemeenten in een jaar. In 2014 was dit plafond 0,32 procent van het bruto binnenlands product. De groei van de totale netto schuld van de gemeenten is beperkt tot 3 procent in een jaar.

Fido

Het Rijk heeft regels gesteld aan hoe gemeenten hun geld en kapitaal beheren. Die regels staan in de [Wet financiering decentrale overheden \(Wet Fido\)](#).

Hoeveel geld gemeenten mogen lenen, is afhankelijk van de hoogte van de begroting. De kasgeldlimiet bepaalt hoeveel geld ze mogen lenen voor een periode van maximaal 1 jaar. De renterisiconorm schrijft voor hoeveel maximaal geleend mag worden voor een periode langer dan 1 jaar.

Gemeenten mogen liquide middelen aanhouden bij de schatkist ([schatkistbankieren](#)). Hier krijgen ze een rentevergoeding voor. Gemeenten mogen zelf bepalen waaraan ze dit besteden.

Verder zijn gemeenten verplicht een financiële verordening* op te stellen. Dit staat in de [Gemeentewet](#). De begroting en het jaarverslag moeten een financieringsparagraaf bevatten. Dat staat in het [Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten*](#).

Financieel evenwicht

Op basis van artikel 189 van de Gemeentewet heeft de raad tot taak erop toe te zien dat de begroting* in evenwicht is. Als in een bepaald jaar geen evenwicht aanwezig is, dan moet aannemelijk zijn dat het evenwicht in de eerstvolgende jaren tot stand zal worden gebracht. Als het evenwicht niet aanwezig is of de eerstkomende jaren zal zijn, behoeft de begroting de goedkeuring van de provincie. Hetzelfde geldt voor wijzigingen van de begroting. Dit is geregeld in artikel 203 van de Gemeentewet.

Financiële positie

Tot de verplichte onderdelen van de begroting* van een gemeente behoort een uiteenzetting over de financiële positie. Deze geeft inzicht in de financiële gevolgen van het bestaande en nieuwe beleid

en moet dus duidelijk maken hoe de gemeente er financieel voor staat. Uit de uiteenzetting moet blijken dat de baten* en lasten* over een reeks van jaren in evenwicht zijn ((duurzaam) financieel evenwicht*).

De uiteenzetting van de financiële positie omvat ook een overzicht van investeringen* en een overzicht van reserves* en voorzieningen*. Doordat deze informatie deel uit maakt van de door de raad vastgestelde begroting zijn de bedragen in deze overzichten bindend en moet er in het kader van de jaarstukken* verantwoording over worden afgelegd.

Financiële ruimte

De term financiële ruimte wordt gebruikt om aan te geven hoeveel ruimte er is voor nieuw beleid of ruimte om toekomstige tegenvallers op te vangen. Die ruimte kan incidenteel aanwezig zijn in de vorm van reserves* of structureel door positieve saldi in de meerjarenraming* of door niet benutte belastingcapaciteit. Ruimte kan worden gecreëerd door bestaande taken (deels) te schrappen of door bestaande taken (deels) anders uit te voeren. Bij dat laatste kan worden gedacht aan doelmatiger* werken (dus dezelfde kwaliteit realiseren tegen lagere kosten) en inhoudelijk anders werken (lagere kwaliteit en daardoor lagere kosten). Ook kan ruimte worden gecreëerd door (belasting)baten te verhogen.

De financiële ruimte is in de praktijk beperkt, omdat een groot gedeelte van de lasten niet op korte termijn te verlagen valt (omdat ze bijvoorbeeld verplichte taken betreffen) en omdat verhoging van belasting* vaak op bezwaren stuit.

Het is de bedoeling dat het college de raad in het kader van de begroting* inzicht geeft in de financiële ruimte. Dat gebeurt in de kadernota* en in de programmabegroting*.

Financiële verordening

Op basis van artikel 212 van de Gemeentewet stelt de raad de uitgangspunten voor het financiële beleid en beheer vast en de uitgangspunten voor de inrichting van de financiële organisatie. De verordening bevat in ieder geval regels voor waardering en afschrijving van activa, grondslagen voor berekening van tarieven en rechten en richtlijnen en limieten van de financieringsfunctie. Deze verordening waarborgt dat aan de eisen van rechtmatigheid, verantwoording en controle wordt voldaan.

Financiering (paragraaf)

Er moet onderscheid worden gemaakt tussen financiering en dekking. Bij financiering gaat het om de vraag hoe de gemeente aan zijn financiële middelen komt. Een investering kan bijvoorbeeld worden gefinancierd door een lening aan te trekken. Bij dekking gaat het om de vraag hoe de gemeente aan middelen komt om de begroting sluitend te houden. Een investering leidt tot afschrijvingslasten, die bijvoorbeeld kunnen worden gedekt door een verhoging van de onroerende zaakbelasting (OZB).

Een van de verplichte paragrafen voor de begroting en het jaarverslag is de paragraaf financiering. Deze verplichting volgt uit het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV). Het idee achter de paragraaf financiering is dat de raad (op hoofdlijnen gekwantificeerd) inzicht krijgt

in de risico's die de gemeente loopt in de financieringsfunctie en in hoe het risicobeheer effectief vorm krijgt.

In (de toelichting op) BBV worden de volgende onderdelen voor de paragraaf financiering genoemd. In de begroting respectievelijk het jaarverslag moet voor de raad de volgende informatie beschikbaar zijn:

Paragraaf Financiering:
Beleidsvoornemens voor het risicobeheer van de financieringsportefeuille - algemeen
Risico vlottende schuld
Risico vaste schuld
Kredietrisico <ul style="list-style-type: none">• Leningen (opgenomen gelden)• Beleggingen (uitgezette gelden)• Gemeentegaranties
Financieringspositie (inzicht)
Regelgeving en organisatie

In de begroting worden per onderdeel eventuele beleidsvoornemens of ontwikkelingen duidelijk gemaakt; in het jaarverslag wordt verantwoording afgelegd over de mate van realisatie hiervan.

Financieringsfunctie of treasuryfunctie

Deze functie betreft 'alle activiteiten die zich richten op het sturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht op de financiële stromen, de financiële posities, het verwerven van financiële middelen en de hieraan verbonden risico's' (Financiële verordening gemeente Haarlem). Concreet gaat het dan om zaken zoals het aantrekken van geld in diverse vormen, bijvoorbeeld leningen en liquiditeitenbeheer. Onder liquiditeitenbeheer verstaan we het beheersen van geldstromen (zodat een minimale hoeveelheid middelen aangetrokken hoeft te worden) en een optimaal beheer van aanwezige middelen (zodat een optimaal rendement van deze middelen kan worden behaald). De Gemeentewet (artikel 212) schrijft voor dat de raad voor de financieringsfunctie bij verordening regels formuleert. In de Haarlemse financiële verordening (in artikel 12) wordt de financieringsfunctie nader toegelicht.

Flexibiliteit van de begroting

Omdat een groot gedeelte van de uitgaven van een gemeente voor een langere periode vaststaat (denk aan kapitaallasten) wordt gezegd dat de flexibiliteit van de gemeentebegroting laag is. Ook directe koppeling van (Rijks)baten aan uitgaven (zoals bij het sociaal domein) vermindert de flexibiliteit, omdat de hoogte van die uitgaven dan niet meer beïnvloedbaar zijn.

Functionele indeling

De raad bepaalt zelf voor een belangrijk deel de indeling van de begroting (en daarmee van de jaarstukken). Met het oog op de informatiebehoefte van derden (Ministerie van BZK,

toezichthouder*, CBS, Europese Unie) dienen gemeenten hun begroting en jaarstukken voor hen te converteren naar de functionele indeling. De raad heeft hier geen bemoeienis mee. Het college stuurt de betreffende informatie naar de toezichthouder en het CBS. Dat gebeurt na afloop van elk kwartaal.

Met het oog op de vergelijkbaarheid over de jaren, zeker wanneer de indeling van de begroting (en jaarstukken) in de loop der jaren is gewijzigd, kan de functionele indeling ook een bron van informatie voor de gemeenteraad zijn. De functionele indeling kan ook een hulpmiddel zijn bij de vergelijking van de begroting (of jaarrekening) met die van andere gemeenten.

Voor gemeenten geldt de volgende verplichte functionele indeling. In de Ministeriële Regeling informatie voor derden (zie www.rijksoverheid.nl of www.commissiebbbv.nl) is een uitgebreide toelichting op de te onderscheiden (hoofd)functies opgenomen. Met behulp van kernwoorden is in die toelichting aangegeven welke zaken tot welke functie moeten worden gerekend.

HOOFDFUNCTIE 0: ALGEMEEN BESTUUR

- 001 Bestuursorganen
- 002 Bestuursondersteuning college van burgemeester en wethouders
- 003 Burgerzaken
- 004 Baten secretarieleges burgerzaken
- 005 Bestuurlijke samenwerking
- 006 Bestuursondersteuning raad en Rekenkamer(functie)

HOOFDFUNCTIE 1: OPENBARE ORDE EN VEILIGHEID

- 120 Brandweer en rampenbestrijding
- 140 Openbare orde en veiligheid
- 160 Opsporing en ruiming conventionele explosieven

HOOFDFUNCTIE 2: VERKEER, VERVOER EN WATERSTAAT

- 210 Wegen, straten en pleinen
- 212 Openbaar vervoer
- 214 Parkeren
- 215 Baten parkeerbelasting
- 221 Binnenhavens en waterwegen
- 223 Veerdiensten
- 230 Luchtvaart
- 240 Waterkering, afwatering en landaanwinning

HOOFDFUNCTIE 3: ECONOMISCHE ZAKEN

- 310 Handel en ambacht
- 311 Baten marktgeden
- 330 Nutsbedrijven
- 340 Agrarische productie en ontginning
- 341 Overige agrarische zaken, jacht en visserij

HOOFDFUNCTIE 4: ONDERWIJS

- 420 Basisonderwijs, exclusief onderwijshuisvesting
- 421 Basisonderwijs, onderwijshuisvesting

- 430 Speciaal (voortgezet) onderwijs, exclusief onderwijshuisvesting
- 431 Speciaal (voortgezet) onderwijs, onderwijshuisvesting
- 440 Voortgezet onderwijs, exclusief onderwijshuisvesting
- 441 Voortgezet onderwijs, onderwijshuisvesting
- 480 Gemeenschappelijke baten en lasten van het onderwijs
- 482 Volwasseneneducatie

HOOFDFUNCTIE 5: CULTUUR EN RECREATIE

- 510 Openbaar bibliotheekwerk
- 511 Vormings- en ontwikkelingswerk
- 530 Sport
- 531 Groene sportvelden en terreinen
- 540 Kunst
- 541 Musea
- 550 Natuurbescherming
- 560 Openbaar groen en openluchtrecreatie
- 580 Overige recreatieve voorzieningen

HOOFDFUNCTIE 6: SOCIALE VOORZIENINGEN EN MAATSCHAPPELIJKE DIENSTVERLENING

- 610 Bijstandsverlening en inkomensvoorzieningen en subsidies
- 611 Sociale Werkvoorziening
- 613 Overige sociale zekerheidsregelingen vanuit het Rijk
- 614 Gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid
- 621 Vreemdelingen
- 623 Re-integratie en participatievoorzieningen Participatiewet
- 641 Tehuizen
- 650 Kinderdagopvang
- 661 Maatwerk voorzieningen natura materieel WMO
- 662 Maatwerk voorzieningen natura immaterieel WMO
- 663 Opvang en beschermd wonen WMO
- 667 Eigen bijdragen maatwerkvoorzieningen en opvang WMO
- 671 Eerstelijnsloket WMO en jeugd
- 672 PGB WMO en jeugd
- 677 Eigen bijdragen algemene voorzieningen WMO en jeugd
- 682 Individuele voorzieningen natura jeugd
- 683 Veiligheid, jeugdreclassering en opvang jeugd
- 687 Ouderbijdragen individuele voorzieningen en opvang jeugd

HOOFDFUNCTIE 7: VOLKSGEZONDHEID EN MILIEU

- 711 Ambulancevervoer
- 712 Verpleeginrichtingen
- 714 Openbare gezondheidszorg
- 715 Centra voor jeugd en gezin (jeugdgezondheidszorg) uniform deel
- 721 Afvalverwijdering en verwerking
- 722 Riolering (gecombineerd)
- 723 Milieubeheer
- 724 Lijkbezorging

725	Baten reinigingsrechten en afvalstoffenheffing
726	Baten rioolheffing
732	Baten begraafplaatsrechten
HOOFDFUNCTIE 8: RUIMTELIJKE ORDENING EN VOLKSHUISVESTING	
810	Ruimtelijke ordening
820	Woningexploitatie / woningbouw
821	Stads- en dorpsvernieuwing
822	Overige volkshuisvesting
823	Bouwvergunningen (omgevingsvergunning)
830	Bouwgrondexploitatie
HOOFDFUNCTIE 9: FINANCIERING EN ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN	
911	Geldleningen en uitzettingen korter dan 1 jaar
913	Overige financiële middelen
914	Geldleningen en uitzettingen langer of gelijk aan 1 jaar
921	uitkeringen Gemeentefonds
922	Algemene baten en lasten
923	Integratie-uitkering sociaal domein
930	Uitvoering Wet WOZ
931	Baten onroerende zaakbelasting gebruikers
932	Baten onroerende zaakbelasting eigenaren
933	Baten roerende woon- en bedrijfsruimten
934	Baten baatbelasting
935	Baten forensenbelasting
936	Baten toeristenbelasting
937	Baten hondenbelasting
938	Baten reclamebelasting
939	Baten precariobelasting
940	Lasten heffing en invordering gemeentelijke belastingen
941	Lastenverlichting rijk
960	Saldo van kostenplaatsen
970	Saldo van rekening van baten en lasten
980	Mutaties reserves die verband houden met de hoofdfuncties 0 tot en met 9
990	Resultaat van de rekening van baten en lasten

Gemeentefonds

Het gemeentefonds is een begrotingsfonds van het Rijk, dat wordt gevoed met middelen uit de inkomstenbelasting. Gemeenten hebben recht op een algemene uitkering uit dit fonds en bij of krachtens wet kunnen uit het fonds specifieke uitkeringen* worden toegekend. De regels over het fonds zijn vastgelegd in de Financiële Verhoudingswet.

Behalve met het 'accres' groeit het Gemeentefonds ook door veranderingen in taken of anderszins. Zowel over de exacte werkwijze rond het bepalen van het accres, als over veranderingen in taken en dergelijke wordt onderhandeld tussen de VNG en het rijk.

Gemeenten worden op de hoogte gesteld van de ontwikkelingen in het gemeentefonds via de mei- en septembercirculaire. In deze circulaires worden gemeenten ook geïnformeerd over nieuwe gemeentelijke taken of taken die vervallen.

Het Rijk hanteert bij de verdeling van het gemeentefonds over individuele gemeenten onder meer de volgende gegevens:

- het aantal inwoners;
- het aantal jongeren;
- het aantal uitkeringsgerechtigden;
- de oppervlakte van het land;
- de grootte van de watergebieden.

Dit worden maatstaven genoemd. Er zijn ruim 60 maatstaven. Elke maatstaf heeft een bedrag 'per eenheid'. De gemeente krijgt dus geld voor iedere inwoner, iedere jongere enzovoort. Hoe de verdeling van het gemeentefonds precies wordt berekend, staat in de 'Toelichting op de berekening van de uitkeringen uit het gemeentefonds'. Ook is er een overzicht per jaar van de bedragen die iedere gemeente heeft ontvangen uit het gemeentefonds.

Grondbeleid (paragraaf)

Eén van de verplichte paragrafen* voor de begroting* en het jaarverslag* is de paragraaf grondbeleid. Deze verplichting volgt uit het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV)*. Het idee achter de paragraaf grondbeleid is om de raad transparantie in het grondbeleid te bieden.

In (de toelichting op) BBV worden de volgende onderdelen voor de paragraaf grondbeleid genoemd. In de begroting respectievelijk het jaarverslag moet voor de raad de volgende informatie beschikbaar zijn:

Paragraaf Grondbeleid:
Visie op grondbeleid in relatie tot de realisatie van de doelstellingen van de programma's die zijn opgenomen in de begroting
Een aanduiding van de wijze waarop de gemeente het grondbeleid uitvoert
Een actuele prognose van de te verwachten resultaten van de totale grondexploitatie
Een onderbouwing van de geraamde winstneming
De beleidsuitgangspunten omtrent de reserves voor grondzaken in relatie tot de risico's van de grondzaken

In de begroting worden per onderdeel de beleidsvoornemens duidelijk gemaakt; in het jaarverslag wordt verantwoording afgelegd over de mate van realisatie hiervan.

Wanneer de gemeenteraad dat met het oog op zijn informatiebehoefte noodzakelijk vindt, is hij vrij te besluiten specifieke eisen toe te voegen. De gemeenteraad van Haarlem heeft dat gedaan in artikel 15 lid 3 van Financiële verordening (verordening 212). Meer in zijn algemeenheid heeft de raad daarin bepaald:

Jaarlijks wordt per exploitatie en voor het geheel van exploitaties een geactualiseerd meerjarenperspectief (MPG) bij de kadernota opgesteld gebaseerd op actuele parameters voor kosten-en opbrengstenstijging en ter vaststelling voorgelegd aan de raad. Hierbij dienen per grondexploitatie minimaal de volgende zaken te worden behandeld:

- a. de herziene onderdelen zoals vermeld in lid 2 van dit artikel, respectievelijk een eenduidige verwijzing naar een eerdere vaststelling als onderdelen niet zijn gewijzigd;
- b. de gerealiseerde kosten en opbrengsten tot aan de herziening en de oude versus de nieuwe prognoses;
- c. een analyse van de verschillen ten opzichte van de laatst vastgestelde grondexploitatie.

Artikel 14. Grondexploitaties

1. Voordat gronden in exploitatie worden genomen, wordt een grondexploitatie opgesteld. De grondexploitatie wordt vastgesteld en geopend door de raad.
2. De grondexploitatie bevat tenminste een opstelling van:
 - a. een planologische kaart van het te exploiteren grondgebied met plangrenzen;
 - b. een beschrijving van het te ontwikkelen programma en de uit te voeren werken;
 - c. een uitvoeringsplanning en een vooraf gedefinieerde looptijd;
 - d. een risico analyse;
 - e. de (geraamde) ontwikkelingskosten voor vervaardiging van bouwrijpe grond, inclusief een eventuele bijdrage aan bovenwijkse voorzieningen. De kostensoorten die hier geactiveerd mogen worden zijn aangegeven in de kostensoortenlijst conform artikel 6.2.3, 6.2.4 en 6.2.5 van het Besluit Ruimtelijke Ordening;
 - f. de (geraamde) opbrengsten van de in exploitatie te nemen gronden, gebaseerd op de jaarlijks vast te stellen nota Grondprijzen, en overige inkomsten waaronder subsidies en/of bijdragen van derden; de resultaten van tijdelijk beheer, inclusief rente over het geïnvesteerd vermogen/de boekwaarde;
 - g. de resultaten van tijdelijk beheer, inclusief rente over het geïnvesteerde vermogen/de boekwaarde;
 - h. het eindresultaat van de exploitatie op eindwaarde en contante waarde per boekjaar.
3. Jaarlijks wordt per exploitatie en voor het geheel van exploitaties een geactualiseerd meerjarenperspectief (MPG) bij de kadernota opgesteld gebaseerd op actuele parameters voor kosten-en opbrengstenstijging en ter vaststelling voorgelegd aan de raad. Hierbij dienen per grondexploitatie minimaal de volgende zaken te worden behandeld:
 - a. de herziene onderdelen zoals vermeld in lid 2 van dit artikel, respectievelijk een eenduidige verwijzing naar een eerdere vaststelling als onderdelen niet zijn gewijzigd;
 - b. de gerealiseerde kosten en opbrengsten tot aan de herziening en de oude versus de nieuwe prognoses;
 - c. een analyse van de verschillen ten opzichte van de laatst vastgestelde grondexploitatie.
4. Een grondexploitatie wordt daarnaast herzien door een besluit van de raad. Een herzieningsbesluit van een grondexploitatie is nodig in het geval dat:

- a. de kosten en/of opbrengsten meer dan 10% afwijken van de laatst vastgestelde grondexploitatie en de afwijking groter is dan € 100.000;
 - b. het programma substantieel afwijkt van het laatst bestuurlijk vastgestelde programma;
 - c. het saldo op contante waarde meer dan € 100.000 afwijkt van de laatst vastgestelde grondexploitatie.
 - d. het referentiekader moet worden aangepast.
5. De uitgaven binnen een door de raad bij de MPG vastgestelde grondexploitaties worden, voor het komende begrotingsjaar, geautoriseerd bij het vaststellen van de jaarbegroting.
 6. Een complex of deelcomplex wordt, bij raadsbesluit, geliquideerd wanneer (nagenoeg) alle tot het complex behorende gronden hun eindbestemming hebben bereikt, juridisch en economisch zijn geleverd en er geen uitgaven of inkomsten meer te verwachten zijn.

Artikel 15. Waardering en marktwaarde

1. De balanswaardering van de grondexploitaties komt overeen met het geïnvesteerde vermogen per balansdatum.
2. Als de boekwaarde van een onroerende zaak uit een niet in exploitatie genomen grond hoger uitvalt dan de marktwaarde, dan wordt voor het verschil de voorziening Toekomstige verliezen opgehoogd en afgeboekt ten laste van de reserve Grondexploitatie.
3. Bij verkoop, uitneming, uitgifte in erfpacht of verhuur van een onroerende zaak geldt als uitgangspunt dat dit plaatsvindt tegen marktwaarde, zoals vastgesteld in de nota Grondprijzen, tenzij sprake is van grond met een bestemming openbaar areaal. Hierop geldt de uitzondering wanneer er sprake is van een interne verschuiving binnen de gemeentelijke administratie waarbij waardering plaatsvindt tegen historische kostprijs.
4. Alle onroerende zaken worden, tenzij hierover door de raad anders wordt besloten, minimaal kostendekkend geëxploiteerd.
5. Aan nog niet in exploitatie genomen gronden wordt geen rente toegerekend aan de boekwaarde.

Artikel 16. Resultaatbepaling en reservering

1. Resultaten op de boekwaarde bij verkoop, uitneming of uitgifte van onroerende zaken, niet zijnde grondexploitaties, worden ten laste (verliezen) van of ten gunste (winsten) van de reserve Vastgoed. De bij het afstoten van het bezit gerealiseerde meeropbrengsten boven de vastgestelde boekwaarde wordt, na aftrek van de verkoopkosten, gedoteerd.
2. Jaarlijks wordt op basis van de nieuw berekende contante waarde van een grondexploitatie, een aangepaste voorziening Toekomstige Verliezen vastgesteld. Aan deze voorziening wordt jaarlijks rente toegevoegd.
3. Op basis van risicoanalyses behorende bij de grondexploitaties wordt een benodigde weerstandscapaciteit bepaald als minimale wenselijke omvang van de reserve Grondexploitatie.
4. Bij liquidatie van een complex wordt het eventuele voordelige saldo ten gunste van de reserve Grondexploitatie gebracht. Bij liquidatie zal het verlies worden verrekend met de voorziening Toekomstig verlies.

5. Bij liquidatie van een complex dat onderdeel is van een verevening binnen een verzameexploitatie wordt er geen resultaat genomen, deze blijft onderdeel van de verzameexploitatie.
6. Tussentijdse winstneming uit een complex is geoorloofd, mits aan één van de volgende criteria wordt voldaan:
 - a. Alle kosten van een complex zijn gedekt door gerealiseerde inkomsten.
 - b. Bijna alle kosten zijn gemaakt en ook de behoedzaam geraamde nog te maken kosten zijn geheel gedekt door gerealiseerde inkomsten.

Grondexploitatie

Een grondexploitatie is feitelijk een begroting die wordt opgesteld om grondkosten en grondopbrengsten van een ruimtelijk ontwikkelingsplan in beeld te brengen.

Om een grondexploitatie te begrijpen is het van belang ook de volgende termen te kennen:

- **Boekwaarde**
In het geval van een grondexploitatie: de waarde van de door de gemeente verworven en te verwerven gronden, bestaande uit de gerealiseerde opbrengsten minus alle gerealiseerde kosten. Die kosten bestaan uit de oorspronkelijke aankoopprijs verhoogd met de rente en alle in verband met de verwerving gemaakte en daaraan toe te rekenen (beheers-) kosten evenals alle kosten van bewerking.
- **Bovenwijkse voorzieningen**
De voor rekening en risico van de gemeente te realiseren voorzieningen, zoals de grote infrastructurele werken, de groenstructuur en kantoren- of bedrijventerreinen welke niet binnen de plangrenzen van een grondexploitatie liggen maar wel in de structuurvisie voor een gedeelte toerekenbaar is gemaakt aan (onder andere) het gebied van de grondexploitatie.
- **Netto contante waarde**
Het verschil (saldo) tussen alle inkomsten en uitgaven teruggerekend naar de waarde van dit moment (het huidige prijspeil).
- **Nog te maken kosten**
Door de lange periode waarover grondexploitaties gerealiseerd worden (denk aan de Waalsprong) moeten deze tussentijds aangepast worden op gewijzigde omstandigheden. Anders zou de GREX niet meer realistisch zijn. Met het oog op die aanpassingen is het van belang om inzicht te hebben in de kosten die nog gemaakt moeten worden en het moment waarop die kosten terugverdiend kunnen worden. Van welk deel van de nog te maken kosten kan de gemeente besluiten om ze niet of later te maken door projectonderdelen te schrappen of uit te stellen? En welk bedrag moet de gemeente uitgeven vanwege afspraken met private partijen of omdat anders de al eerder gemaakte kosten niet terugverdiend kunnen worden? Bijvoorbeeld: zijn de uitgaven voor de inkomsten gepland, dan moet er lanter rente betaald worden en zijn er minder mogelijkheden om de kosten aan te passen als de inkomsten onzeker worden.
- **Onvoorzien**
De post onvoorzien is een reservering in de grondexploitatie ter afdekking van mogelijke kostenstijgingen en meer kosten die gedurende de looptijd kunnen optreden. Het is niet bestemd om opbrengstendalingen binnen de grondexploitatie op te vangen.
- **Planexploitatie**
Een grondexploitatie voor een specifiek plan.

- Planschade

Inkomens- of vermogensschade als gevolg van de wijziging van een ruimtelijk plan, zoals een nieuw bestemmingsplan, waarvoor een schadeverzoek bij de gemeente is ingediend (wettelijke grondslag hiervoor is artikel 6.1 Wro).

De Rekenkamer heeft in 2012 – op verzoek van de gemeenteraad – onderzoek gedaan naar de grondexploitatie voor de Waalsprong. In 2013 heeft de Rekenkamer tevens een handreiking voor de gemeenteraad gemaakt voor de beoordeling van de actualisatie van een grondexploitatie.

Heffingen

Zie toelichting bij 'lokale heffingen (paragraaf)'

HOF: Houdbare overheidsfinanciën

Met de Wet Hof gaat per jaar een macroplafond gelden voor het EMU-tekort* van alle gemeenten samen. De Wet schatkistbankieren* verplicht gemeenten om hun overtollige financiën onder te brengen bij het Rijk. De hoogte van het macroplafond dat met de Wet Hof geldt, wordt jaarlijks op basis van bestuurlijk overleg vastgesteld. Het netto-financieringssaldo van alle gemeenten bij elkaar mag in een jaar niet boven dit plafond uitkomen.

Incidentele lasten / baten

Incidentele lasten zijn lasten die zich bij ongewijzigd beleid en omstandigheden gedurende maximaal 3 jaar voordoen. Incidentele baten zijn baten die bij ongewijzigd beleid en omstandigheden voor maximaal drie jaar vaststaan. Structurele lasten en baten hebben in beginsel een permanent karakter. Het onderscheid is van belang met het oog op de beheersing van het financieel evenwicht*. De 'gouden' regel daarbij is dat structurele lasten altijd gedekt moeten zijn door structurele baten. Als dit niet het geval is komt het financieel evenwicht in gevaar.

In het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV)* is geen definitie opgenomen van incidentele lasten en baten. In haar Notitie incidentele en structurele baten en lasten noemt de commissie BBV het daarom belangrijk dat dit in de gemeentelijke begroting zelf wordt gedefinieerd. De commissie zelf denkt daarbij aan lasten en baten die zich maximaal drie jaar voordoen, betrekking hebben op eenmalige zaken en 'er echt toe doen'. De commissie BBV noemt het in die Notitie ook belangrijk dat de gemeenteraad zijn informatiebehoefte in deze formuleert en bijvoorbeeld vastlegt in de financiële verordening (verordening 212)*. Het hebben van inzicht in de incidentele lasten en baten is voor de raad namelijk essentieel om de sluitendheid van de begroting te kunnen beoordelen.

Indemniteitsprocedure

Bij de wijziging van Gemeentewet in 2002 is de persoonlijke financiële aansprakelijkheid van collegeleden (voor uitgaven die niet in de jaarrekening* zijn opgenomen) geschrapt. Hiervoor is de indemniteitsprocedure in de plaats gekomen (artikel 198, lid 2 tot en met 4).

Gemeentewet, artikel 198

- 1 De raad stelt de jaarrekening en het jaarverslag vast in het jaar volgend op het begrotingsjaar. De jaarrekening betreft alle baten en lasten van de gemeente.
- 2 Indien de raad tot het oordeel komt dat baten, lasten en daarmee overeenstemmende

balansmutaties die in de jaarrekening zijn opgenomen niet rechtmatig tot stand zijn gekomen, wordt dit standpunt terstond ter kennis gebracht van het college met vermelding van de gerezen bedenkingen.

- 3 Het college zendt de raad binnen twee maanden na ontvangst van het standpunt, bedoeld in het tweede lid, een voorstel voor een indemniteitsbesluit, vergezeld van een reactie op de bij de raad gerezen bedenkingen.
- 4 Indien het college een voorstel voor een indemniteitsbesluit heeft gedaan, stelt de raad de jaarrekening niet vast dan nadat hij heeft besloten over het voorstel.

De indemniteitsprocedure houdt in dat als de raad van oordeel is dat er lasten*, baten* of balansmutaties* in de jaarrekening zijn opgenomen die niet rechtmatig* tot stand zijn gekomen, de raad het college vraagt een indemniteitsbesluit in te dienen. In zo'n besluit dient het college de door de raad genoemde zaken nader uit te leggen en/of verbetervoorstellen te doen. Vervolgens kan de raad dit besluit aannemen of verwerpen.

De indemniteitsprocedure is bedoeld voor die onrechtmatigheden die de raad van belang acht. Het is dus niet zo dat de raad standaard en dus altijd een indemniteitsprocedure zou moeten starten over alle door de accountant* gevonden onrechtmatigheden.

Indien een indemniteitsprocedure wordt gestart, wordt de vaststelling van de jaarrekening opgeschort.

De accountantsverklaring* en in het bijzonder het verslag van bevindingen* van de accountant zullen in de meeste gevallen de basis vormen voor een verzoek van de raad om een indemniteitsbesluit. In het verslag van bevindingen worden immers de onrechtmatigheden groter dan € 250.000 die de accountant bij zijn controle tegenkomt benoemd.

Indicator

Een indicator is een punt waarop gemeten wordt en dat inzicht geeft in prestaties en de kwaliteit van gemaakte keuzes. Een indicator geeft een beeld van de effectiviteit van beleid.

Integrale afweging / verantwoording

Met integrale afweging wordt bedoeld dat keuzes (kunnen) worden gemaakt vanuit het zicht op het geheel. De mogelijkheden die voorliggen kunnen dan met elkaar worden vergeleken en onderling worden gewogen. Voor de gemeenteraad zijn de kadernota* en de Programmabegroting* de instrumenten voor het maken van een integrale afweging. Met het vaststellen van de Programmabegroting bepaalt hij immers voor alle taken en activiteiten de bedragen die hij daarvoor beschikbaar stelt en de financiële middelen die hij daarvoor naar verwachting kan aanwenden (Gemeentewet, artikel 189, lid 1). Op deze manier kan de raad zijn kaderstellende rol goed invullen.

In het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV)* is voorgeschreven dat lasten* en baten* van de begroting worden ingedeeld naar programma's*. Volgens het BBV is een programma een samenhangend geheel van activiteiten. In Haarlem zijn de programma's opgesplitst in beleidsvelden. Een beleidsveld is het niveau waarop de raad het college van Burgemeester en Wethouders machtigt baten en lasten te realiseren binnen de afgesproken kaders. Per beleidsveld wordt ingegaan op de maatschappelijke effecten en de wijze waarop er naar gestreefd zal worden

die effecten te realiseren. Dit gebeurt aan de hand van de volgende drie vragen (zogenaamde 3 vragen*): Wat willen we bereiken? Wat gaan we daarvoor doen? Wat gaat dat kosten? Door dit voor alle activiteiten van de gemeente te doen, ontstaat er zicht op het geheel en kan de raad een integrale afweging maken (zijn kaderstellende rol invullen).

Hoe vaker gedurende het jaar separate besluiten (definitief of voorlopig) worden genomen over nieuw beleid of toevoegingen aan bestaand beleid, hoe meer afbreuk wordt gedaan aan het beginsel van integrale afweging. Aan de andere kant zal er continu een bepaalde druk aanwezig zijn om dit soort besluiten te (laten) nemen. Het is aan de raad om hier de juiste keuzes te maken en de nodige discipline te handhaven.

Met de jaarstukken* legt het college integraal verantwoording af aan de gemeenteraad. Dit betekent dat in de jaarstukken wordt verantwoord in hoeverre de voornemens uit de begroting* zijn gerealiseerd. Deze integrale verantwoording is van groot belang voor zowel de controlerende als de kaderstellende rol van de raad. De jaarstukken en het daarbij behorende verslag van de accountant* geeft een totaalbeeld van de rechtmatigheid*, de doelmatigheid* en de doeltreffendheid* van het door het college in het desbetreffende jaar gevoerd bestuur. Met de wijziging van de Gemeentewet van 2002 heeft de wetgever willen onderstrepen dat de jaarstukken zowel een verantwoordingsinstrument zijn als een instrument op basis waarvan kan worden gestuurd. Daarom is het van belang dat ze op een zodanig moment gereed zijn dat de uitkomsten van de beraadslaging erover meegenomen kunnen worden bij de voorbereiding van de begroting.

De jaarstukken zijn bedoeld als integraal verantwoordingsinstrument; alle (voor toetsing van kaderstelling) relevante verantwoordingsinformatie dient hierin opgenomen te zijn.

Integratie-uitkering

Een integratie-uitkering is bestemd om middelen via het gemeentefonds te verdelen op een manier die afwijkt van de bestaande verdeelsleutels van de algemene uitkering (zie ook decentralisatie uitkering). Wanneer een integratie-uitkering in het leven wordt geroepen, moet meteen ook het tijdstip worden bepaald waarop de middelen worden overgeheveld naar de algemene uitkering.

De, qua omvang, belangrijkste integratie-uitkering is die voor de financiering van de Wet maatschappelijke ondersteuning.

Met ingang van 2015 zijn in het kader van de grote taakoverdracht van Rijk naar gemeenten op het terrein van AWBZ, Jeugdzorg en Participatiewet, drie stromen geld toegevoegd aan de algemene uitkering. Deze drie geldstromen vormen samen het sociaal domein (zie verder onder het begrip sociaal domein).

Investing (met economisch / maatschappelijk nut)

Een investering is een uitgaaf voor een goed of object met een gebruiksduur langer dan een jaar.

Een voorbeeld van een investering is de aankoop van een gebouw. De levensduur van dat gebouw is bijvoorbeeld 30 jaar. De werkwijze is dan dat elk jaar één dertigste gedeelte van de aanschafwaarde (de afschrijving) als waardedaling, inclusief de rente (over het nog niet afgeschreven gedeelte) ten laste van de begroting* komt. Daarmee worden de lasten* van de aanschaf verspreid over de periode waarin het gebouw wordt gebruikt. Doordat de lasten evenwichtig worden gespreid kunnen

ook de baten* (en dus de belastingen* en overige ontvangsten) evenwichtig worden gespreid. Nut (van voorzieningen) en offer (in de vorm van collectieve lasten) lopen op die wijze gelijk op. In jargon heet dit dat iedere generatie zijn eigen lasten draagt.

Administratief technisch worden investeringen bij aanschaf geactiveerd op de balans* (ze vormen een bezit). De hieruit voortvloeiende jaarlijkse afschrijvingen en rentekosten, de kapitaallasten*, drukken op de exploitatierekening.

Investering met economisch nut / met maatschappelijk nut

In het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV)* wordt onderscheid gemaakt tussen investeringen met economisch nut* en investeringen met maatschappelijk nut*.

Investeringen met een economisch nut zijn alle investeringen die bijdragen aan de mogelijkheid middelen te verwerven (bijvoorbeeld door de kosten ervan in tarieven te verwerken (denk bijvoorbeeld aan het rioolrecht)) en/of die verhandelbaar zijn. Het gaat hierbij nadrukkelijk om de mogelijkheid middelen te verwerven. Dat een gemeente ervoor kan kiezen ergens geen of geen kostendekkend tarief voor te heffen is niet relevant voor de vraag of een investering een economisch nut heeft. Alle investeringen die niet aangemerkt worden als investeringen met economisch nut zijn investeringen met maatschappelijk nut.

Alle investeringen met economisch nut moeten worden geactiveerd. Op deze investeringen moet op een consistente wijze worden afgeschreven, namelijk conform de waardevermindering van de investeringen. Versneld afschrijven is bij dit soort investeringen niet toegestaan. Een uitzondering is gemaakt voor kunstvoorwerpen met een cultuurhistorische waarde. Deze worden niet geactiveerd.

Bij investeringen met maatschappelijk nut verdient het volgens de BBV de voorkeur deze niet te activeren. Als het gaat om investeringen in de openbare ruimte, is activering echter wél toegestaan. Deze bijna ondoorgrondelijke regeling is getroffen om bij investeringen in bijvoorbeeld wegen de mogelijkheid te creëren om te activeren en tegelijkertijd reserves in te zetten om de afschrijvingslasten te verminderen. Anders dan bij investeringen met economisch nut is hier dus wel de mogelijkheid van versneld afschrijven geopend. Hiervoor is gekozen omdat sommigen gemeenten anders niet in staat zouden zijn bepaalde investeringen te doen.

Investeringsplafond

Jaarlijks vertoont de begroting een mate van evenwicht. Dat betekent dat alle baten in een jaar voldoende moeten zijn om de lasten te dekken. Wanneer er wordt geïnvesteerd is hiervoor niet direct ruimte in de kasstromen binnen de begroting. De investering wordt daarom gefinancierd met vreemd vermogen. Rente en (de hiervoor toegelichte) afschrijvingskosten komen dan wel jaarlijks ten laste van de begroting en worden samen de kapitaallasten genoemd. Aan deze lasten heeft de raad een maximum gesteld door het instellen van een investeringsplafond. Bij jaarlijkse vaststelling van het investeringsplan wordt dit als kader meegenomen.

IV-3

IV-3 staat voor 'Informatievoorziening aan derden'. Het betreft een onderdeel van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV)* dat bij ministeriële regeling is

uitgewerkt. Gemeenten zijn verplicht (op de in de regeling voorgeschreven wijze) de cijfers uit hun begroting*, kwartaalrapportages en jaarstukken* te converteren naar de categoriale* en de functionele* indeling. Dit is noodzakelijk geacht nu de raad met de invoering van BBV zelf bepaalt welke indeling in de begroting (en daarmee de jaarstukken) wordt gehanteerd (voorheen was de functionele indeling voorgeschreven). Door de cijfers te converteren naar de voorgeschreven functies en categorieën kunnen ook derden met de cijfers uit de voeten. Bovendien biedt het gemeenten de mogelijkheid hun begroting (en jaarstukken) te vergelijken met die van andere gemeenten.

Het college is verantwoordelijk voor het aanleveren van deze informatie aan de toezichthouder* en het CBS. De kwartaalrapportages en de jaarstukken worden daarbij voorzien van een verklaring dat de informatie aan de vereisten voldoet.

Voor de gemeenteraad kunnen deze cijfers interessant zijn, wanneer daarvan een reeks beschikbaar is. Bij wijzigingen in de indeling van de begroting, kunnen de diverse jaren toch met elkaar vergeleken worden.

Kadernota

De kadernota biedt een vooruitblik op de begroting* voor het eerstvolgende kalenderjaar. Het gaat hierbij zowel om de financiën (verwachte baten*, verwachte lasten*) als om de inhoud (zijn er meer of minder inspanningen noodzakelijk om al dan niet herziene beleidsdoelen te realiseren?). Op basis van de kadernota wordt een aantal expliciete beslispunten aan de raad voorgelegd, gericht op de uitgangspunten voor de (meerjaren)begroting. De uitspaken van de raad hierover vormen voor het college de basis bij het opstellen van de eerstkomende begroting.

De kadernota wordt jaarlijks in het voorjaar door het college aan de raad aangeboden. In de P&C-kalender* wordt aangegeven op welk moment in het jaar dat exact zal zijn.

Kasgeldlimiet

Het kasgeldlimiet is bedoeld om het renterisico op de kortlopende financiering te beperken en is wettelijk bepaald (Wet FIDO*). De totale omvang van de kortlopende schuld (dus <1 jaar) mag (gemiddeld) maximaal 8,5% bedragen van het begrotingstotaal. Anders gezegd is er voor gemeenten een limiet gesteld aan de maximaal toegestane omvang van de netto vlottende schuld. Deze limiet wordt per kwartaal bekeken; per maand kan dit dus fluctueren. Per jaar is drie keer een kwartaaloverschrijding toegestaan. De kasgeldlimiet is mede bepalend voor afwegingen in het treasurymanagement om al dan niet te consolideren. Consolideren houdt in dat er lang geld (>1 jaar) wordt aangetrokken in plaats van kort geld.

Kasstrooimlimiet

Kapitaallasten zijn zoals toegelicht onder het kopje investering afhankelijk van de levensduur van een object. Gevolg hiervan is dat twee investeringen van een gelijk bedrag met verschillende levensduur (afschrijvingstermijn) een andere kapitaallast laten zien. Toch moet hetzelfde bedrag voor de investering worden aangetrokken.

Vanuit die optiek is het van belang om naast een investeringsplafond ook een kasstrooimlimiet in te stellen. Deze geeft hard aan hoeveel geld er jaarlijks aan investeringen mag worden uitgegeven. Dit heeft een directere invloed op de financieringsbehoefte van de gemeente in een bepaald jaar.

Gecombineerd leveren het investeringsplafond en het kasstroomplafond voldoende handvatten om te sturing te kunnen geven op de ontwikkeling van de gemeentelijke schuldpositie.

Krediet

De term krediet betekent hetzelfde als budget*, maar wordt vooral gehanteerd in verband met investeringen*. Tenzij de raad dat anders regelt, is het de bevoegdheid van het college om investeringen te doen binnen de ruimte die de raad daarvoor geeft met het vaststellen van de begroting.

Lasten

Voor gemeenten is voorgeschreven dat zij werken met het stelsel van baten en lasten*. Dit houdt in dat alle inkomsten en uitgaven moeten worden toegerekend aan het begrotingsjaar waarop zij betrekking hebben en niet aan het jaar waarin de betalingen worden gedaan. Dit stelsel wordt gehanteerd om te bewerkstelligen dat het nut van voorzieningen en het offer als gevolg van de betaling van de belasting in de tijd gelijk op lopen. Bovendien levert het stelsel van baten en lasten beter inzicht op in productiekosten dan in andere stelsels. Een investering* is in een baten en lasten stelsel geen last, maar een balansmutatie*. Het verbruik van de investering ten behoeve van de productie is een last. Administratief technisch betekent dit dat de afschrijving (de waardevermindering) ten laste van de begroting* komt en de investering geactiveerd wordt op de balans*.

In de begroting worden voor elk programma* onder 'wat gaat dat kosten' de lasten, de baten* en het saldo* van die lasten en baten opgenomen. In de jaarrekening* wordt hierover verantwoording afgelegd. Op de begroting dienen per programma onder de lasten de financiële middelen opgenomen te worden die de raad beschikbaar stelt voor de uitvoering van het betreffende programma.

Leges

Er bestaat geen wezenlijk verschil tussen leges en andere rechten.

Leges worden geheven op basis van artikel 229, eerste lid, aanhef en onderdeel b, van de Gemeentewet. Leges worden geheven van de aanvrager van een dienst (vergunning) of een product (paspoort) om de kosten die daarmee gepaard gaan te verhalen. De totale opbrengsten aan leges mogen de kosten niet overschrijden. Dit geldt niet voor afzonderlijke onderdelen. Zo kunnen de (bouw)leges voor een aanvraag voor een dakkapel bij lange na niet kostendekkend zijn, terwijl de (bouw)leges voor een groot project meer dan kostendekkend zijn.

Liquide middelen

Liquide middelen betreft geld dat onmiddellijk beschikbaar is om betalingen te doen zoals geld in de kas en geld op de bank.

Liquiditeit

Liquiditeit zegt iets over de mate waarin de gemeente in staat is om op korte termijn aan haar financiële verplichtingen te kunnen doen. Een liquiditeitsoverzicht geeft een dynamisch overzicht van de komende uitgaven en inkomsten. Dit overzicht wordt vervolgens gebruikt om te bepalen of extra geld moet worden aangetrokken en of dat met een lange of korte looptijd gepaard moet gaan. Het

Rijk heeft kaders gesteld rondom de hoogte van leningen met een kortere looptijd. De rente die hiermee gepaard gaat wordt namelijk jaarlijks bijgesteld, wat betekent dat sterke rentestijging een aanzienlijk risico voor de gemeente vormt.

Lokale heffingen (paragraaf)

Een van de verplichte paragrafen voor de begroting* en het jaarverslag* is de paragraaf lokale heffingen. Deze verplichting volgt uit het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV)*. De paragraaf lokale heffingen dient ertoe de raad een betrouwbaar inzicht te bieden in de eigen inkomsten en de lastendruk die de lokale heffingen veroorzaken.

In (de toelichting op) BBV worden de volgende onderdelen voor de paragraaf lokale heffingen genoemd. In de begroting respectievelijk het jaarverslag moet voor de raad de volgende informatie beschikbaar zijn:

Paragraaf Lokale heffingen:
De geraamde inkomsten
Het beleid ten aanzien van de lokale heffingen
Een overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen
Een aanduiding van de lokale lastendruk
De mate van kostendekkendheid van de diverse heffingen

In de begroting worden per onderdeel de stand van zaken en de beleidsvoornemens duidelijk gemaakt; in het jaarverslag wordt verantwoording afgelegd over de mate van realisatie van de beleidsvoornemens.

Meerjarenraming

De raad stelt jaarlijks voor 15 november een begroting* vast voor het daaropvolgende kalenderjaar. In de begroting worden naast de baten* en lasten* per programma* en per beleidsveld voor het eerstvolgende kalenderjaar ook die voor de drie daaropvolgende jaren gepresenteerd. Dat is verplicht op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV)*. Het geheel wordt de meerjarenraming genoemd.

De meerjarenraming moet onderscheiden worden van de uiteenzetting omtrent de financiële positie*. De uiteenzetting omtrent de financiële positie betreft een onderbouwing van de financiële gevolgen van de programma's die in de begroting voor het eerstkomend jaar zijn opgenomen en heeft dus rechtstreeks betrekking op die begroting. De bedoeling van de meerjarenraming is inzicht te geven in het (duurzaam) financieel evenwicht* op langere termijn. De raad neemt kennis van de meerjarenraming.

Meicirculaire

Zie gemeentefonds.

Netto contante waarde

Netto Contante Waarde (NCW) is een term die gerelateerd is aan de grondexploitatie*. De NCW is het verschil (saldo) tussen alle inkomsten en uitgaven teruggerekend naar de waarde van dit moment (het huidige prijspeil).

Nettoschuldquote

Het kengetal netto schuldquote, ook wel bekend als de netto schuld als aandeel van de inkomsten, geeft aan of een gemeente investeringsruimte heeft of niet. Gedefinieerd volgens de VNG: als de netto schuldquote de 100% passeert, springt het licht op oranje. Bij een netto schuldquote boven de 130% springt het licht voor de gemeente op rood. Maar dit zijn grove indicaties. Voor een genuanceerd oordeel moet ook worden gekeken naar de voorraden grond, de uitgeleende gelden en de ontwikkeling van de toekomstige financieringstromen. Door de voorraden grond en uitgeleende gelden uit te drukken als aandeel van de inkomsten en die vervolgens van de netto schuldquote af te trekken, krijgt men een goede indruk van de schuld die op de exploitatie drukt. De nettoschuldquote krijgt daarmee pas betekenis in zijn lokale context.

Nominale waarde

De nominale waarde is de officieel vastgelegde waarde van een aandeel of bezit. Het betreft het bedrag waarvoor het aandeel of bezit is verkregen, zonder renteberekeningen.

Omslagrente

De gemeente hanteert een systeem van centrale financiering. In dit systeem bestaat geen direct verband tussen een bepaalde investering en het aantrekken van financieringsmiddelen. Alle rentebaten en rentelasten worden verzameld en daarna toegerekend aan de gemeentelijke producten op basis van de zogenoemde omslagrente.

Onderhoud kapitaalgoederen (paragraaf)

Een van de verplichte paragrafen voor de begroting* en het jaarverslag* is de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen. Deze verplichting volgt uit het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV)*. Het idee achter de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen is een helder en volledig overzicht te geven in de onderhoudskosten ten behoeve van het inzicht in de financiële positie van de gemeente.

In de begroting worden per onderdeel de stand van zaken en de beleidsvoornemens duidelijk gemaakt; in het jaarverslag wordt verantwoording afgelegd over de mate van realisatie van de beleidsvoornemens.

Planning & Control-cyclus (P&C-cyclus)

P&C staat voor planning en control.

Onderdelen van de P&C-cyclus zijn de P&C-producten. De doorlooptijd van één cyclus loopt over drie jaar. In onderstaande tabel is dit weergegeven. Om het verloop van één cyclus in een oogopslag inzichtelijk te maken, zijn die voor 2019 in VET/HOOFDLETTERS weergegeven.

2018	2019	2020
<ul style="list-style-type: none"> • Jaarstukken 2017 • Kadernota 2018 • BEGROTING 2019-2023 • Bestuursrapportage 2018 	<ul style="list-style-type: none"> • Jaarstukken 2018 • KADERNOTA 2019 • Begroting 2020-2024 • BESTUURSRAPPORTAGE 2019 	<ul style="list-style-type: none"> • JAARSTUKKEN 2019 • Kadersnota 2020 • Begroting 2021-2025 • Bestuursrapportage 2020

Hierna volgt een beknopte beschrijving van de onderscheiden B&V-producten. Bij de betreffende term in dit lexicon is dat meer uitgebreid gedaan.

Kadernota*: bevat de kaders waarbinnen de begroting van volgend jaar moet worden opgesteld.

Begroting*: integraal kader waarin alle te verwachten inkomsten en uitgaven (baten* en lasten*) voor een bepaald kalenderjaar zijn gekoppeld aan te realiseren doelen en daarvoor te realiseren prestaties.

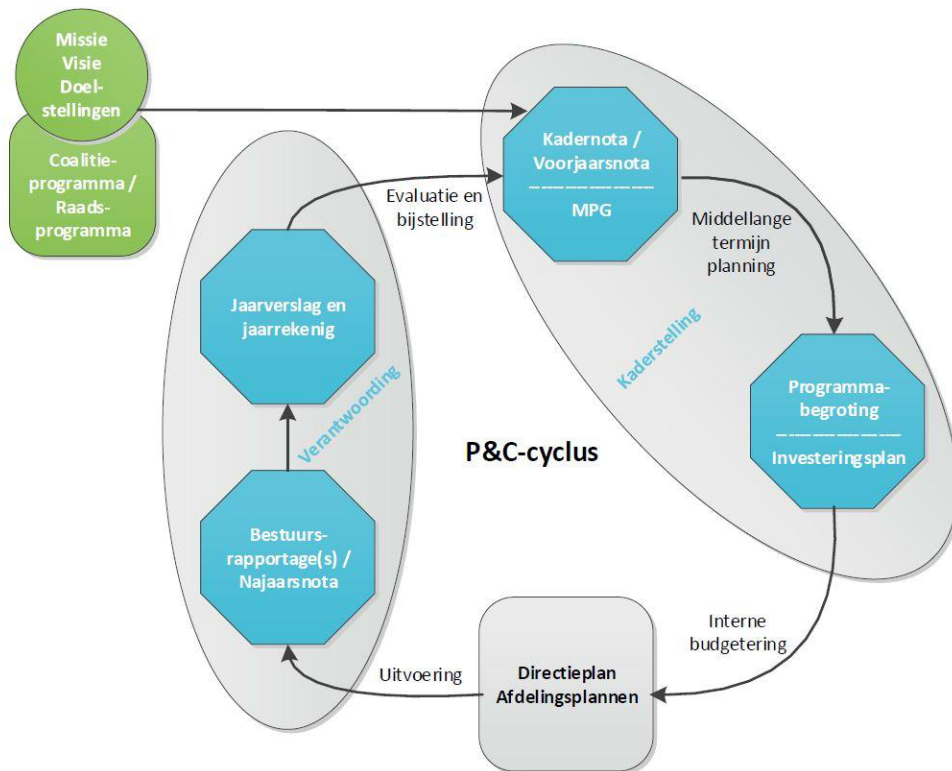
Bestuursrapportages*: tussenmelding van het college aan de raad over (afwijkingen in) de beleidsmatige en financiële realisatie van de begroting van het lopende jaar.

P&c-kalender

De P&C-kalender geeft duidelijkheid over de Planning en Control cyclus in enig jaar. In de kalender is van elk document uit de P&C-cyclus de planning opgenomen van het moment van ambtelijke voorbereiding door de directie tot en met de bestuurlijke vaststelling door de gemeenteraad van Haarlem.

De doelstelling van de P&C-kalender is het bestuur inzicht te geven in wat zij kan verwachten t.a.v. de documenten in de P&C-cyclus en wanneer zij deze documenten kan verwachten.

De P&C-cyclus is een samenhangend besluitvormingsproces, gericht op de vaststelling, uitvoering en verantwoording van de beleidsdoelen. Het cyclische karakter wordt ontleend aan de jaarlijks terugkerende heroriëntatie op het voorgenomen beleid, waardoor het mogelijk is beleidsdoelen bij te stellen als de evaluatie daartoe aanleiding geeft. Zie het volgende figuur.

De verschillende documenten zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden omdat ze allen deel uitmaken van de totale cyclus.

Paragraaf

In het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV)* is voorgeschreven dat in de begroting* en het jaarverslag* een aantal paragrafen moet worden opgenomen. Dit betreft:

1. Lokale heffingen
2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing
3. Onderhoud kapitaalgoederen
4. Financiering
5. Bedrijfsvoering
6. Verbonden partijen en subsidies
7. Grondbeleid

Daarnaast kent de gemeente Haarlem een paragraaf inleiding.

Deze paragrafen geven een dwarsdoorsnede van de financiële aspecten van de begroting, gezien vanuit een bepaald perspectief. Het gaat met name om de beleidslijnen voor beheersmatige aspecten die grote financiële gevolgen kunnen hebben en/of van belang zijn voor het realiseren van de programma's*. Deze informatie komt in de begroting veelal versnipperd voor en is daardoor minder inzichtelijk voor de gemeenteraad. Het is de bedoeling van de paragrafen dat de raad de juiste en integrale informatie krijgt om zijn kaderstellende en controlerende rol ook op de beheersmatige aspecten waar te maken. De kwaliteit daarvan is immers van groot belang voor een continue, effectieve* en efficiënte* dienstverlening door de gemeente.

Ingevolge het BBV is ook de inhoud van de verplichte paragrafen aan eisen gebonden. In de begroting worden per verplicht onderdeel de beleidsvoornemens duidelijk gemaakt; in het jaarverslag wordt verantwoording afgelegd over de mate van realisatie daarvan. Wanneer de gemeenteraad dat met het oog op zijn informatiebehoefte noodzakelijk vindt, is hij vrij te besluiten aan de verplichte paragrafen specifieke eisen toe te voegen of extra paragrafen voor te schrijven.

Hierna zijn de verplichte paragrafen afzonderlijk nader omschreven. Samenvattend is aangegeven wat de functie van de paragraaf is. Tevens zijn de verplichte onderdelen volgens de (toelichting op) BBV benoemd. Indien van toepassing is ook aangegeven welke elementen de raad in verordening 212 extra heeft voorgeschreven.

In verordening 212 is sprake van één algemeen voorschrift voor alle paragrafen (artikel 7): Het college biedt ter vaststelling aan de raad beleidskaders aan waarin de inhoud van de paragrafen uiteen wordt gezet. Eens in de vier jaar evalueert het college de beleidskaders en legt zo nodig een bijgestelde versie ter vaststelling voor aan de raad.

INLEIDING

In deze inleiding op de verplichte paragrafen wordt de meerjarenraming in verband gebracht met de risicoparagraaf en het weerstandsvermogen. Daarbij wordt ook de netto schuldpositie van Haarlem betrokken. De paragrafen geven samen met de meerjarenbegroting inzicht in een aantal belangrijke indicatoren om de financiële positie van de gemeente te kunnen bepalen. Daarbij is het van belang om inzicht te hebben in de financiële flexibiliteit van de gemeente.

Belangrijke indicatoren om de financiële positie te kunnen bepalen zijn:

- Beïnvloedbaarheid van de lokale lasten;
- Beschikbare weerstandscapaciteit;
- Onderhoudssituatie;
- Schuldratio;
- Renterisiconorm;
- Resultaten grondexploitaties.

1. LOKALE HEFFINGEN*

Deze paragraaf biedt een overzicht van lokale heffingen die deel uit maken van het overzicht algemene dekkingsmiddelen, bijvoorbeeld de onroerende zaakbelasting (OZB). Daarnaast gaat de paragraaf in op lokale heffingen die tot een programma behoren zoals de afvalstoffenheffing en de rioolrechten. De paragraaf geeft een beeld van het beleid op alle heffingen, de inkomsten daaruit en de effecten voor burgers en bedrijven (lastendruk en eventuele toepassing van kwijtschelding).

De verplichte onderdelen volgens de (toelichting op) BBV van deze paragraaf zijn:

Paragraaf Lokale heffingen:
De geraamde inkomsten
Het beleid ten aanzien van de lokale heffingen

Een overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen
Een aanduiding van de lokale lastendruk
Een beschrijving van het kwijtscheldingsbeleid

Buiten de hiervoor opgenomen algemene bepaling voor de paragrafen, zijn in verordening 212 geen specifieke eisen geformuleerd voor de paragraaf lokale heffingen.

2. WEERSTANDSVERMOGEN EN RISICOBEBEERSING*

In de paragraaf weerstandsvermogen geeft de gemeente aan hoe robuust de begroting is wanneer zich een financiële tegenvaller voordoet. Het weerstandsvermogen blijkt uit de relatie tussen geïnventariseerde risico's en de weerstandscapaciteit die aanwezig is om tegenvallers daadwerkelijk op te vangen. De verplichte onderdelen volgens de (toelichting op) BBV van deze paragraaf zijn:

Paragraaf Weerstandsvermogen:
Inventarisatie weerstandscapaciteit
Een inventarisatie van de risico's
Het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's

3. ONDERHOUD KAPITAALGOEDEREN*

Deze paragraaf geeft een dwarsdoorsnede van het beleid en het beheer en onderhoud van de verschillende kapitaalgoederen (wegen, riolering, gebouwen, en dergelijke).

De verplichte onderdelen volgens de (toelichting op) BBV van deze paragraaf zijn:

Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen:
• Wegen:
• Beleidskader
• De uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties
• De vertaling van de financiële consequenties in de begroting
• Riolering
• Beleidskader
• De uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties
• De vertaling van de financiële consequenties in de begroting
• Water
• Beleidskader
• De uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties
• De vertaling van de financiële consequenties in de begroting

• Groen
• Beleidskader
• De uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties
• De vertaling van de financiële consequenties in de begroting
• Gebouwen
• Beleidskader
• De uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties
• De vertaling van de financiële consequenties in de begroting

4. FINANCIERING*

Deze paragraaf, die al verplicht is sinds de wet Financiering Decentrale Overheden (Wet Fido) (2001), geeft weer hoe de financieringsfunctie* (het stelsel van leningen, beleggingen en garanties) van de gemeente is ingericht.

De verplichte onderdelen volgens de (toelichting op) BBV van deze paragraaf zijn:

Paragraaf Financiering:
Beleidsvoornemens voor het risicobeheer van de financieringsportefeuille - algemeen
Risico vlottende schuld
Risico vaste schuld
Kredietrisico <ul style="list-style-type: none"> • Leningen (opgenomen gelden) • Beleggingen (uitgezette gelden) • Gemeentegaranties
Financieringspositie (inzicht)
Regelgeving en organisatie

Onder risico's wordt onder meer verstaan renterisico's, koersrisico's en debiteurenrisico's. De uiteenzetting in de paragraaf financiering moet aansluiten op de eisen die in de wet Fido* worden gesteld. Er moet uit blijken dat de uitvoering van de financieringsfunctie uitsluitend de publieke taak dient en dat voldaan is aan de normen die de wet stelt met betrekking tot renterisico's en limieten.

5. BEDRIJFSVOERING*

Deze paragraaf beschrijft de stand van zaken en beleidsvoornemens ten aanzien van de bedrijfsvoering. Het college maakt met deze beschrijving inzichtelijk dat er doelmatig*, doeltreffend* en klantgericht wordt gewerkt aan de uitvoering van de programma's.

De verplichte onderdelen volgens de (toelichting op) BBV van deze paragraaf zijn:

Paragraaf Bedrijfsvoering

Personeel
Informatisering
Automatisering
Communicatie
Organisatie
Financieel beheer: <ul style="list-style-type: none"> • Administratieve organisatie* • Interne controle*
Facilitaire dienstverlening
Interne processen
Externe processen
Relatie met uitvoering programma's uit programmaplan

6. VERBONDEN PARTIJEN EN SUBSIDIES*

Een verbonden partij is een externe partij waarmee de gemeente een bestuurlijke én een financiële relatie heeft. In de paragraaf verbonden partijen beschrijft het college op welke wijze (beleidsmatig en financieel) de gemeente verbonden is met externe partijen om bepaalde beleidsdoelen te verwezenlijken. De paragraaf maakt de bestuurlijke en financiële belangen zichtbaar. Van belang is dat de paragraaf de relatie aangeeft tussen de verbonden partijen en het publieke belang dat in hoofdlijnen in de begrotingsprogramma's is vermeld.

In Haarlem wordt de relatie die de gemeente heeft met grote instellingen die meer dan € 0,5 miljoen per jaar subsidie van de gemeente ontvangen, wordt op dezelfde wijze vormgegeven als die met een formele verbonden partij. Het verschil met een formele verbonden partij is dat de gemeente bij de gesubsidieerde instellingen niet in het bestuur (directie of raad van toezicht) zit.

De verplichte onderdelen volgens de (toelichting op) BBV van deze paragraaf zijn:

Paragraaf Verbonden partijen:
Visie in relatie tot doelstellingen begroting
Beleidsvoornemens (per verbonden partij)
Publiek belang (per verbonden partij)
Financieel belang (per verbonden partij)
Bestuurlijk belang (per verbonden partij)
Relatie verbonden partij / publiek belang als geconcretiseerd in de programma's (per verbonden partij)
Naam en vestigingsplaats
Eigen en vreemd vermogen v

Daarnaast is aangegeven aan welk programma de verbonden partij een bijdrage levert en welke deelnemers in de regeling participeren. Daarnaast heeft Haarlem een systeem van risicoclassificatie per verbonden partij opgezet, op basis waarvan wordt bepaald welk soort van toezicht nodig is met het oog het risicoprofiel.

7. GRONDBELEID*

Deze paragraaf geeft de visie aan op het grondbeleid in relatie tot de uitvoering van de programmadoelen, bijvoorbeeld op het gebied van volkshuisvesting en economische ontwikkeling. De paragraaf brengt ook de financiële belangen die daarbij spelen in kaart. De verplichte onderdelen volgens de (toelichting op) BBV van deze paragraaf zijn:

Paragraaf Grondbeleid:
Visie op grondbeleid in relatie tot de realisatie van de doelstellingen van de programma's die zijn opgenomen in de begroting
Een aanduiding van de wijze waarop de gemeente het grondbeleid uitvoert
Een actuele prognose van de te verwachten resultaten van de totale grondexploitatie
Een onderbouwing van de geraamde winstneming
De beleidsuitgangspunten omtrent de reserves voor grondzaken in relatie tot de risico's van de grondzaken

Verder biedt het college eveneens bij de Kadernota, begroting en de jaarstukken een Meerjarenperspectief Grondexploitatie (MPG) aan. Deze nota behandelt in ieder geval de voortgang van de te ontwikkelen en in ontwikkeling genomen planexploitaties. Daarnaast biedt het college de raad een nota grondbeleid aan waarin de strategische visie op grondbeleid en het prijsbeleid wordt vastgelegd.

Passiva

Passiva staan op de rechterzijde van de balans*, tegenover de activa*. Passiva bestaan uit het eigen vermogen* plus leningen die de gemeente is aangegaan (zowel kort- als langlopend). Daarmee beslaan passiva het totale vermogen van de organisatie. Het zijn de middelen waarmee activa worden gefinancierd.

Planexploitatie

Een grondexploitatie* voor een specifiek plan.

Preventief toezicht

Gedeputeerde Staten van de provincies zijn op grond van de Gemeentewet financieel toezichthouder* van de gemeenten.

Gemeenten zijn in eerste instantie zelf verantwoordelijk voor een gezond financieel beleid. De toezichthouder toetst periodiek de financiële positie* van de gemeente. Hiertoe dient de gemeente

zijn begroting* en jaarstukken* jaarlijks voor respectievelijk 15 november en 15 juli in bij de provincie.

Wanneer Gedeputeerde Staten besluiten tot het instellen van preventief toezicht, dan behoeven de begroting en begrotingswijzigingen* van de gemeente de goedkeuring van de toezichthouder. Zolang die goedkeuring er niet is, mag het gemeentebestuur, met uitzondering van gevallen van dringende spoed, geen uitgaven doen.

Preventief toezicht wordt ingesteld wanneer er sprake is van een tekort op de begroting voor het jaar x en waarbij de meerjarenraming* het niet aannemelijk maakt dat dit evenwicht binnen de periode waarvoor de raming geldt (jaar x + 3) tot stand wordt gebracht.

Preventief toezicht kan worden ingesteld wanneer sprake is van:

- een rekeningtekort;
- overschrijding van de wettelijke inzendtermijnen (15 november (begroting) en 15 juli (jaarstukken)).

De toezichthouders (Gedeputeerde Staten voor gemeenten en Minister van BZK voor provincies) hebben een gezamenlijk beleidskader vastgesteld voor het financieel toezicht (www.rijksoverheid.nl). Hierin wordt uitgebreid ingegaan op de wijze waarop zij hun toezichtsrol invullen.

Product(-niveau)

De financiële informatie in de begroting* kent verscheidene detailniveaus. Er wordt onderscheid gemaakt naar:

- programma's*
- beleidsvelden*
- producten*

Een programma bestaat uit een aantal beleidsvelden die weer zijn onderverdeeld in producten. De raad stuurt op het niveau van de beleidsvelden, het college op het niveau van de producten.

Idealiter is er sprake van een logische relatie tussen de inhoud (de eerste twee w-vragen*: wat willen we bereiken, wat gaan we daarvoor doen) en de financiën (de derde w-vraag: wat gaat dat kosten).

Programma (-niveau)

Met het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV)* is bepaald dat de begroting* (en daarmee de jaarstukken*) van gemeenten wordt ingedeeld naar programma's. De functionele indeling* is niet langer leidend. In Haarlem heeft de gemeenteraad bepaald dat de programma's worden opgedeeld in beleidsvelden.

In de toelichting op BBV wordt hierover onder meer gesteld: 'In een duaal stelsel zijn de raad en het college gediend met een inrichting van de begroting en jaarstukken, die zo veel mogelijk is toegesneden op de eigen situatie en wensen. Door de raad gekozen programma's zullen de indeling van de begroting en jaarstukken bepalen' (toelichting bij BBV, 17 januari 2003, blz 32).

Een programma is volgens BBV een samenhangend geheel van activiteiten. Per programma dient expliciet te worden ingegaan op de maatschappelijke effecten en de wijze waarop er naar gestreefd zal worden die effecten te verwezenlijken. Dit dient te worden gedaan aan de hand van de volgende drie vragen (drie w-vragen*):

1. Wat willen we bereiken?
2. Wat gaan we daarvoor doen?
3. Wat gaat dat kosten?

De gedachte hierachter is dat de gemeenteraad door het beantwoorden van deze vragen zijn kaderstellende rol goed kan invullen.

Een programma is opgedeeld in beleidsvelden die elk bestaan uit een aantal producten. De raad stuurt op het niveau van de programma's en beleidsvelden, het college op het niveau van de producten.

Idealiter is er sprake van een logische relatie tussen de inhoud (de eerste twee w-vragen: wat willen we bereiken, wat gaan we daarvoor doen) en de financiën (de derde w-vraag: wat gaat dat kosten).

Programmabegroting / -plan

Met de programmabegroting of het programmaplan wordt bedoeld op de opzet van de begroting* zoals die in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV)* is voorgeschreven.

Met het BBV is bepaald dat de begroting (en daarmee de jaarstukken*) van gemeenten wordt ingedeeld naar programma's*. De functionele indeling* is niet langer leidend. In Haarlem heeft de gemeenteraad bepaald dat de programma's worden opgedeeld in beleidsvelden.

In de toelichting op BBV wordt hierover onder meer gesteld: 'In een duaal stelsel zijn de raad en het college gediend met een inrichting van de begroting en jaarstukken, die zo veel mogelijk is toegesneden op de eigen situatie en wensen. Door de raad gekozen programma's zullen de indeling van de begroting en jaarstukken bepalen' (toelichting bij BBV, 17 januari 2003, blz 32).

Rechten

Rechten zijn heffingen voor:

- het gebruik van bepaalde werken van de gemeente;
- het verstrekken van verleende diensten;
- het gebruik van voorzieningen;
- gemakkelikheden.

Tegenover de heffing staat altijd een tegenprestatie. De geraamde inkomsten uit rechten mogen niet hoger zijn dan de geraamde lasten*. In plaats van rechten (de term uit de Gemeentewet) wordt ook wel gesproken van heffingen, retributies en leges.

Voor het heffen van rechten dient de gemeenteraad een verordening vast te stellen. In Haarlem worden de belastingverordeningen jaarlijks in december vastgesteld voor het komende heffingsjaar.

Renterisiconorm

De maximaal toegestane omvang van langlopende financiering is gekoppeld aan de renterisiconorm. De renterisiconorm geeft het maximale geleende bedrag aan dat per jaar onderhevig mag zijn aan rentewijzigingen. De renterisiconorm bevordert de spreiding van de afloop van de kapitaalmarktleningen en daarmee de renterisico's over de jaren. De renterisiconorm is 20% van het begrotingstotaal.

Repressie toezicht

Gedeputeerde Staten van de provincies zijn op grond van de Gemeentewet financieel toezichthouder* van de gemeenten.

Gemeenten zijn in eerste instantie zelf verantwoordelijk voor een gezond financieel beleid. De toezichthouder toetst periodiek de financiële positie* van de gemeente. Hiertoe dient de gemeente zijn begroting* en jaarstukken* jaarlijks voor respectievelijk 15 november en 15 juli in bij de provincie.

Er worden twee typen toezicht onderscheiden: repressief en preventief* toezicht. Uit de Gemeentewet blijkt dat repressief toezicht regel is en preventief toezicht uitzondering. Repressief toezicht is toezicht achteraf. Door deze vorm van toezicht kan de uitvoering van besluiten van de gemeenteraad niet worden belemmerd.

De toezichthouders (Gedeputeerde Staten voor gemeenten en Minister van BZK voor provincies) hebben een gezamenlijk beleidskader vastgesteld voor het financieel toezicht. Hierin wordt uitgebreid ingegaan op de wijze waarop zij hun toezichtsrol invullen.

Reserve

Zie toelichtingen bij 'algemene reserve' en 'bestemmingsreserve'.

Retributie

Zie toelichting bij 'rechten'.

Revolverend fonds

De werking van een revolverend fonds is dat het uitgeleende geld terugkomt, via aflossingen en rente, zodat het opnieuw beschikbaar wordt voor nieuwe leningen (met dezelfde bestemming), deze fondsen worden voor de gemeente beheerd door het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVn).

Risicoparaagraaf

De 'risicoparaagraaf' is een benaming uit de oude Comptabiliteitsvoorschriften (1995), die nog niet uit het spraakgebruik is verdwenen. In de risicoparaagraaf werden de risico's opgenomen die wel aanwezig waren, maar die niet konden worden gekwantificeerd (bijvoorbeeld risico's in verband met mogelijke aansprakelijkheden of als gevolg van aanwezigheid van vervuilde grond). Voor risico's die wel konden worden gekwantificeerd gold het voorschrift dat daar een voorziening* voor moest worden gevormd. De strekking van deze regels is in het Besluit Begroting en Verantwoording

provincies en gemeenten (BBV)* overgenomen. In plaats van een risicoparagraaf is nu een paragraaf weerstandsvermogen* voorgeschreven.

Saldireserve

'Saldireserve' is een benaming uit de oude Comptabiliteitsvoorschriften (1995), die nog niet uit het spraakgebruik is verdwenen. In het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV)* wordt gesproken over 'algemene reserve'.

Schatkistbankieren en Schatkistlimiet

De Wet Schatkistbankieren is sinds 2013 van kracht en verplicht gemeenten, maar ook de andere decentrale overheden, om hun overtollige financiën onder te brengen bij het rijk of andere overheden. Zo lopen alle publieke geldstromen via het rijk. Via die vorm van bankieren kunnen gemeenten hun middelen zo risicoloos mogelijk aanhouden. Tegelijkertijd hoeft het Rijk minder geld te lenen op de financiële markten, waardoor de staatsschuld daalt. Voor bestaande beleggingen geldt overigens een overgangsregeling; afhankelijk van het soort belegging, mogen ze in een aantal jaar worden afgebouwd.

Bij schatkistbankieren worden de tegoeden boven een bepaald drempelbedrag (de 'schatkistlimiet') aangehouden in de Nederlandse schatkist. Tot een bepaald bedrag mogen gemeenten hun overtollige financiën wel buiten de schatkist van het rijk aanhouden. Dat drempelbedrag wordt bepaald op basis van het begrotingstotaal. Voor gemeenten met een begrotingstotaal groter dan € 500 miljoen is het drempelbedrag gelijk aan € 3,75 miljoen (0,75 procent x 500 miljoen) plus 0,2 procent van het deel van het begrotingstotaal dat boven de € 500 miljoen komt.

Aangezien de gemeente Haarlem niet structureel over overtollige middelen beschikt zal alleen incidenteel gebruik moeten worden gemaakt van deze faciliteit.

Septembercirculaire

Zie Gemeentefonds

Smart

SMART staat voor Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch en Tijdgebonden. Dit is een algemeen gehanteerde norm, waarbij het uitgangspunt is dat aan hoe meer onderdelen wordt voldaan, hoe helderder de informatie is.

Specifiek	=	Voor maar één uitleg vatbaar
Meetbaar	=	Er is sprake van een nulmeting én een streven of prognose
Acceptabel	=	De uitvoerder heeft uitvoering geaccepteerd
Realistisch	=	De haalbaarheid is op enigerlei wijze onderbouwd én de gemeente heeft invloed op de realisatie
Tijdgebonden	=	Er is een te volgen tijdpad benoemd

Solvabiliteit

Solvabiliteit betreft de verhouding tussen het eigen vermogen en het balanstotaal.

Solvabiliteitsratio's geven een beeld over de mate waarin een gemeente zijn bezittingen financiert met eigen dan wel vreemd vermogen. De maatstaf kent ook beperkingen. Neem bijvoorbeeld twee instellingen die precies dezelfde activiteiten ontplooiën. De ene huurt echter alle benodigde activa,

terwijl de andere alle activa in eigen bezit heeft. De balansen verschillen aanzienlijk, terwijl de risico's van beide instellingen elkaar weinig ontlopen. Gegeven dezelfde hoeveelheid aan eigen vermogen, zal de ene gemeente een lage solvabiliteit hebben en de andere een hoge. Decentrale overheden vergelijken op basis van solvabiliteit kan dus een misleidend beeld geven van de mate waarin een buffer voor risico's aanwezig is.

Specifieke uitkering

Naast de uitkering uit het Gemeentefonds* vormen de specifieke uitkeringen een belangrijke bron van inkomsten voor de gemeente. In tegenstelling tot de uitkering uit het Gemeentefonds worden specifieke uitkeringen onder bepaalde voorwaarden en voor een bepaald doel verstrekt. Er is dus geen bestedingsvrijheid. Meestal moet een specifieke uitkering (gedeeltelijk) terug betaald worden als het geld niet is besteed aan het doel waarvoor het is verstrekt of als de beleidsdoelstelling niet is gerealiseerd.

Stille reserve

Stille reserves zijn reserves waarvan wel het bestaan, maar niet de omvang uit de balans* blijkt; bijvoorbeeld activa* die op nul zijn gewaardeerd*, maar die direct verkocht kunnen worden.

Structurele lasten / baten

Niet in de wet maar wel in het jargon, worden de termen structurele lasten*/baten* en incidentele lasten/baten* gehanteerd (ook wordt wel gesproken van structurele uitgaven etc.).

Structurele lasten en baten hebben in beginsel een permanent karakter. Het onderscheid is van belang met het oog op de beheersing van het financieel evenwicht*. De 'gouden' regel daarbij is dat structurele lasten altijd gedekt moeten zijn door structurele baten. Als dit niet het geval is komt het financieel evenwicht in gevaar.

Structureel sluitende begroting

Zie toelichting bij duurzaam financieel evenwicht.

Supplettoire begroting

Een supplettoire begroting is een wijziging van begroting tijdens het lopende begrotingsjaar. Als het college meer geld nodig heeft dan volgens de begroting is gekregen, is een begrotingswijziging nodig. Bijvoorbeeld als de uitgaven voor een bepaald doel hoger gaan uitvallen dan van tevoren is geschat. Dit kan door middel van een afzonderlijk raadsvoorstel of bijvoorbeeld bij een bestuursrapportage. In besluiten tot wijziging van de begroting moet, volgens externe regelgeving, de wijziging per programma en beleidsveld en het nieuwe geraamde bedrag voor baten en lasten worden vastgesteld. Supplettoire begrotingen zijn vernieuwde versies van de begrotingen. Deze moeten door de raad behandeld en goedgekeurd worden.

Toezicht (toezichthouder, preventief - en repressief toezicht)

Gedeputeerde Staten van de provincies zijn op grond van de Gemeentewet extern financieel toezichthouder van de gemeenten. Doel hiervan is het bevorderen van een gezonde financiële positie* van gemeenten. Hiermee wordt bedoeld een situatie waarin zowel de begroting* als de meerjarenraming* in evenwicht is. Gemeenten zijn in eerste instantie zelf verantwoordelijk voor een gezond financieel beleid. De raad heeft ingevolge de Gemeentewet tot taak erop toe te zien dat de

begroting (duurzaam) in evenwicht* is. Hij kan hiervan afwijken als aannemelijk is dat het evenwicht in de eerstvolgende jaren tot stand zal worden gebracht. De externe toezichthouder toetst periodiek de financiële positie van de gemeente. Hiertoe dient de gemeente zijn begroting en jaarstukken* jaarlijks voor respectievelijk 15 november en 15 juli in bij de provincie.

Er worden twee typen toezicht onderscheiden: repressief* en preventief toezicht*. Uit de Gemeentewet blijkt dat repressief toezicht regel is en preventief toezicht uitzondering. Repressief toezicht is toezicht achteraf; hiermee kan de uitvoering van besluiten van de gemeenteraad niet worden belemmerd. Bij preventief toezicht is dit wel het geval. De begroting en begrotingswijzigingen* behoeven dan de goedkeuring van de toezichthouder. Zolang die goedkeuring er niet is, mag het gemeentebestuur, met uitzondering van gevallen van dringende spoed, geen uitgaven doen zonder toestemming van Gedeputeerde Staten.

Preventief toezicht wordt ingesteld wanneer er sprake is van een tekort op de begroting voor het jaar x en waarbij de meerjarenraming het niet aannemelijk maakt dat dit evenwicht binnen de periode waarvoor de raming geldt (x + 3) tot stand wordt gebracht.

Preventief toezicht kan worden ingesteld wanneer sprake is van:

- een rekeningtekort;
- overschrijding van de wettelijke inzendtermijnen (15 november (begroting) en 15 juli (jaarstukken)).

De toezichthouders (Gedeputeerde Staten voor gemeenten en Minister van BZK voor provincies) hebben een gezamenlijk beleidskader vastgesteld voor het financieel toezicht (www.minbzk.nl). Hierin wordt uitgebreid ingegaan op de wijze waarop zij hun toezichtsrol invullen.

Treasuryfunctie

Zie toelichting bij 'financieringsfunctie'.

Verbonden partijen (paragraaf)

Zie toelichting bij 'paragrafen'.

Verordening 212

Verordening 212 vloeit voort uit artikel 212 van de Gemeentewet. De citeertitel van de verordening is 'Financiële beheersverordening gemeente Haarlem'. In het dagelijks spraakgebruik wordt de verordening de financiële verordening genoemd. .

Gemeentewet, artikel 212

- 1 De raad stelt bij verordening de uitgangspunten voor het financiële beleid, alsmede voor het financiële beheer en voor de inrichting van de financiële organisatie vast. Deze verordening waarborgt dat aan de eisen van rechtmatigheid*, verantwoording* en controle* wordt voldaan.
- 2 De verordening bevat in ieder geval:
 - a regels voor waardering* en afschrijving* van activa*;
 - b grondslagen voor de berekening van de door het gemeentebestuur in rekening te

brengen prijzen en van tarieven voor rechten* als bedoeld in artikel 229b, alsmede, voor zover deze wordt geheven, voor de heffing* bedoeld in artikel 15.33 van de Wet milieubeheer;

- c regels inzake de algemene doelstellingen en de te hanteren richtlijnen en limieten van de financieringsfunctie*, alsmede inzake de administratieve organisatie* van de financieringsfunctie, daaronder begrepen taken en bevoegdheden, de verantwoordingsrelaties en de bijbehorende informatievoorziening.

In Haarlem zijn ook bepalingen ten aanzien van grondexploitaties en nadere voorschriften ten aanzien van financiering (voorheen treasurystatuut) in de financiële verordening opgenomen.

Verordening 213a

In de Gemeentewet is in artikel 213a voorgeschreven dat het college zelf onderzoek dient uit te voeren naar de doelmatigheid* en doeltreffendheid* van het gevoerde bestuur.

Gemeentewet, artikel 213a

- 1 Het college verricht periodiek onderzoek naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van het door hem gevoerde bestuur. De raad stelt bij verordening regels hierover.
- 2 Het college brengt schriftelijk verslag uit aan de raad van de resultaten van de onderzoeken.
- 3 Het college stelt de Rekenkamer* of, indien geen Rekenkamer is ingesteld, personen die de rekenkamerfunctie uitoefenen, tijdig op de hoogte van de onderzoeken die hij doet instellen en zendt haar, onderscheidelijk hen, een afschrift van een verslag als bedoeld in het tweede lid.

De gemeenteraad heeft invulling gegeven aan artikel 213a, lid 1 met de Verordening periodiek onderzoek (verordening 213a).

Vervangingsinvestering

Zie toelichting bij 'investering'.

Verzameexploitatie

Dit is een samenstel van grondexploitaties* die tezamen een gebiedsgericht stedelijk programma vormen. Binnen de totale verzameexploitatie worden de exploitaties met een positief resultaat en die met een negatief resultaat verevend.

Vrije ruimte

Deze term wordt gebruikt om aan te geven hoeveel ruimte er in een nieuw begrotingsjaar of in de meerjarenraming aanwezig is voor nieuw beleid of voor het opvangen van tegenvallers. Zie ook de toelichtingen bij 'financiële ruimte' en 'flexibiliteit'.

W-vragen

In de begroting* en jaarstukken* moet per programma* antwoord worden gegeven op de drie W-vragen. Dit is voorgeschreven in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten

(BBV*). De drie W-vragen en de manier waarop deze in de begroting en jaarstukken beantwoord worden, zijn:

Begroting	Jaarstukken
<p>Wat willen we bereiken?</p> <p>Hier wordt aangegeven welke doelen (maatschappelijke effecten) met het programma bereikt moeten worden.</p>	<p>Wat hebben we bereikt?</p> <p>Er wordt uitgelegd in hoeverre beoogde doelen feitelijk zijn gerealiseerd; de realisatie van doelen wordt dus afgezet tegen de voornemens uit de begroting.</p>
<p>Wat gaan we daarvoor doen?</p> <p>Op deze plaats wordt aangegeven welke activiteiten moeten worden uitgevoerd om de gestelde doelen te bereiken.</p>	<p>Wat hebben we daarvoor gedaan?</p> <p>Er wordt uitgelegd in hoeverre beoogde activiteiten feitelijk hebben plaatsgevonden; de realisatie van activiteiten wordt dus afgezet tegen de voornemens uit de begroting.</p>
<p>Wat gaat dat kosten?</p> <p>Hier wordt aangegeven welke lasten (maar ook baten) aan de orde zijn voor de uitvoering van het programma.</p>	<p>Wat heeft dat gekost?</p> <p>Er is verantwoord over de lasten en baten afzonderlijk; het verschil met de dynamische begroting wordt uitgelegd.</p>

Zoals ook elders in de lexicon wordt vermeld heeft de gemeenteraad van Haarlem bepaald dat de programma's worden opgedeeld in beleidsvelden. De drie W-vragen worden daarom op dat niveau beantwoord.

Weerstandscapaciteit

Onder weerstandscapaciteit verstaat het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV)* de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente kan beschikken om niet begrote kosten te dekken. In Haarlem is afgesproken dat als weerstandscapaciteit uitsluitend de algemene reserve* wordt gebruikt.

Wet houdbare overheidsfinanciën

De Wet Houdbare overheidsfinanciën (Wet Hof) is per 1 januari 2014 in werking getreden en is er gekomen omdat Nederland zijn begrotingstekort moet terugdringen. Rijk en decentrale overheden (gemeenten, provincies en waterschappen) zijn daar samen verantwoordelijk voor. De wet vloeit voort uit Europese regels voor het terugdringen van het begrotingstekort. Die zijn onderdeel van het Stabiliteits- en Groeipact. In de Wet Hof zijn die Europese afspraken verankerd in nationale wetgeving.

In de Wet Hof is vastgelegd dat er per jaar een plafond is voor het EMU-tekort van alle gemeenten samen. De hoogte van dat zogeheten macroplafond wordt elk jaar opnieuw vastgesteld op basis van

bestuurlijk overleg tussen rijk en gemeenten. Voor de huidige kabinetsperiode is afgesproken dat de decentrale overheden het begrotingstekort geleidelijk terug te brengen van 0,5 procent van het bruto binnenlands product (bbp) in 2013, naar 0,3 procent bbp in 2017. Voor gemeenten bedraagt het macroplafond in 2014 0,32 procent van het bbp. Het netto financieringssaldo van alle gemeenten bij elkaar mag in een jaar niet boven dat plafond uitkomen. De norm gaat dus uit van het totaal van alle gemeenten en wordt niet op individueel niveau toegepast.

Iedere gemeente krijgt daarnaast een individuele referentiewaarde voor het EMU-tekort in een jaar. Voor het sturen op de ontwikkeling van de gemeenteschuld luidt volgens de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) het devies: let bij het opstellen van de begroting niet op de individuele referentiewaarde voor het EMU-tekort, maar op de ontwikkeling van de hoogte van de gemeenteschuld. Pas bij overschrijding van het plafond voor het EMU-tekort van de gezamenlijke gemeenten kan de referentiewaarde per gemeente voor het EMU-tekort een rol gaan spelen. Vooralsnog is er namens de gemeenten in zijn totaliteit geen sprake van overschrijding.

Afkortingenoverzicht

A	
AO / IC	Administratieve Organisatie / Interne Controle
AR	Algemene Reserve
ASV	Algemene Subsidie Verordening
AU	Algemene Uitkering
AWB	Algemene Wet Bestuursrecht
B	
BBV	Besluit Begroting en Verantwoording
BBZ	Besluit bijstandverlening zelfstandigen
BGGE	Beheerverordening Grond- en Gebouwenexploitatie
BIBOB	Bevordering Integriteits Beoordeling door het Openbaar Bestuur
BNG	Bank Nederlandse Gemeenten
BOS	Buurt Onderwijs Sport
BWT	Bouw- en woningtoezicht
BZK	Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
C	
CAO	Collectieve Arbeids Overeenkomst
CCVT	Centrum voor Cultuureducatie en Vrije Tijd
CS	Concernstaf
CVS	Cliënt Volgsysteem
CWI	Centrum Werk en Inkomen
D	
DVO	Dienstverleningsovereenkomst
F	
Fido	Wet Financiering Decentrale Overheden
Flo	Functioneel leeftijdsontslag
Fte	Full time equivalent
G	
GEM	Gemeenschappelijke Exploitatie Maatschappij
GGD	Geneeskundige Gezondheids Dienst
GGP	Gemeentelijk grondwaterplan
GHOR	Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen
GreX	Grondexploitatie
GRP	Gemeentelijk rioleringsplan
GSB	Grote Steden Beleid
H	
HDK	Hulpverlenings Dienst Kennemerland
I	
ICT	Informatie- en Communicatietechnologie
IBT	Interbestuurlijk toezicht
IOAW	Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers
IOAZ	Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte

	gewezen zelfstandigen
IP	Investeringsplan
ISV	Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing
IVH	Integraal veiligheids- en handhavingsbeleid
	J
JGZ	Jeugd Gezondheids Zorg
	M
MPG	Meerjaren Perspectief Grondexploitaties
MenS	Hoofdafdeling Middelen en Services
	O
OM	Openbaar Ministerie
OPO	Onderwijscommissie Primair Onderwijs
OPH	Ontwikkelings Programma Haarlem
OV	Openbaar Vervoer
OVO	Onderwijscommissie Voortgezet Onderwijs
OZB	Onroerende Zaakbelasting
	P
PO	Primair Onderwijs
P&O	Personeel en Organisatie
POP	Persoonlijk Ontwikkelings Plan
PPS	Publiek-Private Samenwerking
	R
RKC	Rekenkamercommissie
ROC	Regionaal Opleiding Centrum
	S
SAMS	Stedelijke Adviesraad Multiculturele Stad
SHO	Strategisch Huisvestingsplan Onderwijs
SMART	Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realiseerbaar en Tijdgebonden
SRO	Sport, Recreatie en Onderwijsvoorzieningen
STUP	Stadsdeeluitvoeringsprogramma
Sw	Sociale werkvoorziening
	U
UP	Uitvoeringsprogramma
	V
VINEX	Vierde Nota Ruimtelijke Ordening Extra
VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten
VO	Voortgezet Onderwijs
VTH	Vergunning, toezicht en handhaving
VVE	Voor- en vroegschoolse educatie
VRK	Veiligheids Regio Kennemerland
	W
Wabo	Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
WEW	Waarborgfonds Eigen Woningen
WI	Wet Inburgering
WIN	Wet Inburgering Nieuwkomers
WIW	Wet Inschakeling Werkzoekenden

WMO	Wet Maatschappelijke Ondersteuning
WOZ	Waardering Onroerende Zaken
Wsw	Wet Sociale Werkvoorziening
WSW	Waarborgfonds Sociale Woningbouw
WVG	Wet Voorzieningen Gehandicapten
WWB	Wet Werk en Bijstand
WWnV	Wet Werken naar Vermogen